

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Henriikka Kyllönen
Kaisu Huotari

LASTENSUOJELUPALVELUIDEN TARPEET POHJOIS-KARJALASSA
JA POHJOIS-SAVOSSA

Opinnäytetyö
Marraskuu 2013

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2013
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
(013) 260 600

Tekijät
Henriikka Kyllönen, Kaisu Huotari

Nimeke
Lastensuojelupalveluiden tarpeet Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa

Toimeksiantaja
Merikratos Lastensuojelu Oy:n Kaakkois- ja Itä-Suomen alueen Pohjois-Karjalan alue-toimisto

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tehtävänä oli selvittää lastensuojelupalveluiden tarpeita Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon alueen kunnista. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä ongelmia lastensuojeluasiakkuuksien takana on, mitkä palvelut tukisivat työntekijöiden tekemää työtä, mitä palveluja asiakkaat kunnissa tarvitsisivat sekä minkälaiset yksityisen palveluntuottajan palvelut tukisivat julkisia palveluita. Toimeksiantajana oli Merikratos Lastensuojelu Oy:n Kaakkois- ja Itä-Suomen alueen Pohjois-Karjalan aluetoimisto.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin Internet-kyselyn avulla. Kysely lähetettiin Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon kuntien sosiaalityöntekijöille, peruspalvelu- ja sosiaalijohtajille sekä sosiaalipalveluiden johtajille. Aineiston analyysi tehtiin teemoittelemalla.

Tutkimus osoitti, että lastensuojeluasiakkuuksien takana olivat toistuneet mielenterveys- ja päihdeongelmat, työttömyys, toimeentulovaikeudet sekä erilaiset vanhemmuuteen liittyvät ongelmat. Sekä sosiaalityöntekijät että peruspalvelu- ja sosiaalijohtajat sekä sosiaalipalveluiden johtajat olivat sitä mieltä, että koulutus, etenkin lakiasioissa, tukisi heidän työtään. Sosiaalityöntekijät kaipasivat työnsä tueksi myös työnohjausta. Asiakkaiden tilanteita nykyisten palveluiden lisäksi tukisivat ennaltaehkäisevät palvelut, etenkin kotipalvelu sekä tukihenkilö- ja tukiperhepalvelut. Tutkimuksen mukaan näitä palveluita voisi tuottaa yksityinen palveluntuottaja. Tutkimus antaa mahdollisuuden laajentaa kyselyä muihin maakuntiin eri puolille Suomea. Tutkimuksen voi toteuttaa myös eri kohderyhmille.

Kieli
suomi

Sivuja 51
Liitteet 6
Liitesivumäärä 8

Asiasanat
lastensuojelu, sosiaalipalvelut, yksityinen palveluntuotanto, Internet-kysely

THESIS
November 2013
Degree Programme in Social Services
Tikkarinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel: +358 13 260 600

Authors
Henriikka Kyllönen, Kaisu Huotari

Title
Needs for Child Welfare Services in North Karelia and Northern Savonia

Commissioned by Merikratos Child Protection Ltd. Regional office of Southeast and Eastern Finland

Abstract

The task of this thesis was to survey needs for child welfare services in municipalities of North Karelia and Northern Savonia regions. The main goal of the study was to find out what problems there are behind child welfare clienthoods, what services would support the employees work, what services the clients need in municipalities and what kind of private service provider's services would support public services. The thesis was commissioned by the Merikratos Child Protection Ltd. Regional office of Southeast and Eastern Finland.

The thesis was a qualitative research. The data was collected with Internet questionnaire. The questionnaire was send to North Karelia's and Northern Savonia's social workers, managers of health and social services, managers of social services and managers of social affairs and health. The data was analyzed by categorizing.

The study proved that problems that there are frequent mental health problems and substance abuse, unemployment, difficulties in subsistence and different kinds of problems in parenthood behind child welfare clienthoods. Both the social workers and the managers agreed that education would support their work, especially law education. The social workers also felt that they need human resource management to support their work. The clients needed preventive services as a support beside the services they are having now, for example home help service and support persons and families. According to the study, preventive services could be produced by a private service provider. This study gives an opportunity to expand the survey to other regions of Finland. The study can also be performed to other target groups.

Language
Finnish

Pages 51
Appendices 6
Pages of Appendices 8

Keywords

child welfare, social services, private service production, Internet-survey

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Suomalainen sosiaalipalvelujärjestelmä.....	6
2.1	Sosiaaliturva	6
2.2	Yleiset sosiaalipalvelut.....	7
3	Sosiaalipalveluiden tuottaminen	10
3.1	Yksityinen palveluntuotanto sosiaalipalveluissa.....	11
3.2	Yksityisen sosiaalipalvelutuotannon lainsäädäntö	13
4	Lastensuojelu.....	14
4.1	Lastensuojelulainsäädäntö.....	17
4.2	Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisevä lastensuojelu	19
4.3	Avohuollon tukitoimenpiteet.....	20
4.4	Sijais- ja jälkihuolto.....	22
5	Aiemmat tutkimukset.....	23
5.1	Olisiko jo tekojen aika?.....	23
5.2	Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus	24
6	Opinnäytetyön toteutus	26
6.1	Tutkimusidea ja prosessin aloitus.....	26
6.2	Tutkimuksen tarkoitus ja tehtävä	28
6.3	Laadullinen tutkimusote	28
6.4	Tutkimusmenetelmä ja tiedonhankinta	29
6.5	Kyselylomakkeen laatiminen	30
6.6	Kyselyn toteutus	31
6.7	Aineiston analyysi	32
7	Tulokset.....	34
7.1	Sosiaalityöntekijät	35
7.2	Johtotason henkilöt.....	36
7.3	Tulosten vertailua	39
8	Pohdinta	40
8.1	Johtopäätökset	40
8.1.1	Lastensuojeluasiakkuuden taustalla olevat ongelmat.....	40
8.1.2	Sosiaalityöntekijöiden ja johtotason henkilöiden työtä tukevat ja osaamista vahvistavat palvelut	41
8.1.3	Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy lastensuojelussa	42
8.2	Opinnäytetyön toteutuksen ja tavoitteiden arviointi	43
8.3	Eettisyys ja luotettavuus	44
8.4	Oppimiskokemukset.....	46
8.5	Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkokehitysmahdollisuudet.....	47
	Lähteet.....	49

Liitteet

Liite 1	Tutkimuslupahakemus
Liite 2	Opinnäytetyön toimeksiantosopimus
Liite 3	Kyselylomake
Liite 4	Saatekirje
Liite 5	Kuopion kaupungin tutkimuslupa
Liite 6	Analyysipolku

1 Johdanto

Hyvinvointiyhteiskunnassamme kaikilla on oikeus ihmisarvoiseen elämään. Sosiaali- ja terveystalviteilla tuetaan yksilöiden hyvinvointia sekä ennaltaehkäisevästi että kriisin kohdatessa. (Ihalainen & Kettunen 2011, 27.) Suomessa on rakennettu pitkään kattavaa sosiaalihuollon verkostoa, johon ollaan nyt tekemässä palvelurakennemuudistuksia vastaamaan tämänhetkisiä palvelutarpeita. Lastensuojelussa palveluiden painopiste on siirtymässä korjaavista palveluista ennaltaehkäiseviin palveluihin. Julkisten palveluiden rinnalle ollaan kehittämässä uusia tapoja tuottaa palveluja esimerkiksi yksityisen sektorin palveluiden avulla. (Ihalainen & Kettunen 2011, 31–32.)

Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä toimeksiantaja Merikratos Lastensuojelu Oy:n Kaakkois- ja Itä-Suomen alueen Pohjois-Karjalan aluetoimiston kanssa. Lähtökohtana opinnäytetyölle oli sen tekeminen toimeksiantona ja aiheena meitä kiinnosti lastensuojelu. Tehtäväksi muotoutui lastensuojelupalveluiden tarpeiden selvitys Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon kunnissa. Selvitimme palvelutarpeita kyselylomakkeen avulla, jonka lähetimme sähköisesti kuntien sosiaalityöntekijöille, peruspalvelu- ja sosiaalijohtajille sekä sosiaalipalveluiden johtajille.

Opinnäytetyön keskeisiä teemoja ovat sosiaalipalvelut, niiden tuottaminen ja lastensuojelu. Raportissa on käsitelty näitä teemoja teoreettisessa viitekehityksessä. Aiemmat tutkimukset osiossa olemme esitelleet opinnäytetyön kannalta olennaisia tutkimuksia. Opinnäytetyön toteutus -luvussa kuvaamme koko prosessin kulkua, käyttämiämme menetelmiä sekä esittelemme toimeksiantajan. Toteuttamamme kyselyn vastauksia käsittelemme kappaleessa Tulokset. Pohdinnan osiossa Johtopäätökset vertaamme aineiston tuloksia teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin. Lopuksi pohdimme opinnäytetyön toteutusta ja tavoitteita, eettisyyttä ja luotettavuutta, oppimiskokemuksia sekä hyödynnettävyyttä ja jatkokehitysmahdollisuuksia.

2 Suomalainen sosiaalipalvelujärjestelmä

Suomalaisen sosiaalihuoltojärjestelmän perustana on valtion tuella toteutettu kunnallinen sosiaalihuolto. Julkisen sektorin lisäksi palveluja tuottavat yksityiset yritykset. Suomessa on myös laaja sosiaalijärjestöjen kenttä, joka tuottaa niin maksullisia kuin maksuttomiakin palveluja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013a.)

2.1 Sosiaaliturva

Oikeus sosiaaliturvaan on yksi tärkeimmistä perustuslain (731/1999 19 §) tarkoittamista perusoikeuksista. Sen mukaan kaikilla, jotka eivät pysty hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Riittäväillä sosiaali- ja terveystaloudellisuudella sekä sosiaalivakuutuksella huolehditaan näistä oikeuksista. Sosiaaliturva pyrkii takaamaan suomalaisille terveellisen työ- ja elinympäristön, hyvän terveyden ja toimintakyvyn sekä riittävän toimeentulon, palvelut ja sosiaalisen turvallisuuden erilaisissa elämäntilanteissa. Lisäksi sen tavoitteena on vähentää tuloeroja, vastata erilaisiin sosiaalisiin riskeihin ja tukea ihmisten elämäntaloutta. (Ihalainen & Kettunen 2011, 27.) Sosiaalisia riskejä ovat esimerkiksi sairaus, perheen huoltajan kuolema, työkyvyttömyys, vanhuus, työttömyys ja perheenlisäys. Sosiaaliturva voi olla elämäntaloutta edistävää (vaikeuksista selviytymisen tukeminen) tai taloudellista (toimeentuloturva). (Kettunen, Ihalainen & Heikkinen 2003, 26.)

Sosiaaliturva jaetaan yleensä sosiaalivakuutukseen ja sosiaalihuoltoon. Kansan- ja työeläkevakuutus, sairausvakuutus, tapaturmavakuutus ja työttömyysturva luetaan sosiaalivakuutukseen. Sosiaalivakuutus on pakollinen, ja sen tarkoituksena on vakuuttaa kaikki lainsäädännössä tarkoitetut henkilöt vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden, sairauden ja perheen huoltajan kuoleman aiheuttamien taloudellisten menetysten varalta. (Kettunen ym. 2003, 26–28.)

Sosiaalihuollolla tarkoitetaan sosiaaliavustuksia, toimeentulotukea, niihin liittyviä toimintoja sekä sosiaalipalveluja. Sen tarkoituksena on ylläpitää ja edistää yksityisen henkilön, perheen sekä yhteisön sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. (Kettunen ym. 2003, 26–28.) Sosiaaliavustukset maksetaan valtion varoista suurimmaksi osin Kelan

kautta. Kunnat taas huolehtivat toimeentulotuesta ja sosiaalipalveluista. (Taipale, Lehto, Mäkelä, Kokko, Muuri, Lahti & Lammi-Taskula 2011, 73.)

Sosiaalihuoltolaki (710/1982) käsittelee kaikkia sosiaalipalveluja koskevia yleisiä periaatteita. Siinä määritellään myös niin sanotut yleiset sosiaalipalvelut. Näitä palveluja ovat sosiaalityö, kasvatusta- ja perheneuvonta, kotipalvelut, asumispalvelut, laitoshuolto ja perhehoito. Tavallisesti myös päivähoito lasketaan yleisiin sosiaalipalveluihin, vaikka sitä määrittääkin oma lainsäädäntönsä. Sosiaalihuollon erityispalveluihin kuuluvat lastensuojelu, päihdehuolto, omaishoidontuki, vammaispalvelut ja kehitysvammaisten erityishuolto. Erityispalveluihin voidaan lukea myös isyyden selvittäminen, elatuksen turvaaminen, ottolapsineuvonta ja kuntouttava työtoiminta. Sosiaalihuollon erityispalveluilla on omat lakinsa. (Ihalainen & Kettunen 2011, 29.) Sosiaalityö sekä kasvatusta- ja perheneuvonta ovat maksuttomia kunnan järjestämiä palveluja. Muista sosiaalipalveluista voidaan periä maksu asiakkaan maksukyvyn mukaan. (Kettunen ym. 2003, 29.)

Yksilöillä on vain pieneen osaan sosiaalipalveluista aina oikeus. Näitä subjektiivisia oikeuksia ovat lasten päivähoito, vaikeavammaisille taatut palvelut ja toimeentulotuki. Muut sosiaali- ja terveystyöpalvelut ovat määrärahasidonnaisia. Tämä tarkoittaa sitä, että kuntalaisella on oikeus palveluun kunnan varaamien määrärahojen puitteissa. Kunnan pitää järjestää asukkailleen sosiaalihuollon palvelut, mutta sillä on oikeus päättää palvelujen laajuudesta, sisällöstä ja järjestämistavasta. Yleisenä periaatteena kuitenkin on, että palvelua ei voida evätä pelkästään kunnan varojen puutteen nojalla. (Ihalainen & Kettunen 2011, 27–28.)

2.2 Yleiset sosiaalipalvelut

Yleisiä sosiaalipalveluita ovat sosiaalityö, kasvatusta- ja perheneuvonta, kotipalvelu, asumispalvelut, laitoshuolto, perhehoito sekä päivähoito. Rajaudumme käsittelemään opinnäytetyössä tutkimuksen kannalta oleellisia sosiaalipalveluita, joita ovat sosiaalityö, kasvatusta- ja perheneuvonta, kotipalvelu, laitoshuolto, perhehoito sekä päivähoito.

Sosiaalityö on sosiaalihuollon ammattihenkilöstön tarjoamaa ohjausta, neuvontaa ja sosiaalisten ongelmien selvittämistä. Se voi olla myös muita tukitoimia, jotka ylläpitävät ja edistävät yksilöiden ja perheiden turvallisuutta, suoriutumista sekä yhteisöjen

toimivuutta. (Ihalainen & Kettunen 2011, 29.) Sosiaalityön tehtävänä on omalta osaltaan edistää ihmisten toimintakykyä, toimeentulon edellytyksiä ja sosiaalista kasvua. Sen tehtävänä on myös ylläpitää ja lisätä sosiaalista turvallisuutta, viihtyvyyttä ja parantaa elämän laatua. (Taipale ym. 2011, 75.) Sosiaalityötä tehdään pääsääntöisesti kunnan sosiaalihuollossa lastensuojeluun, toimeentulotukeen, vammaispalveluihin, mielenterveys- ja päihdetyöhön sekä vanhuspalveluihin liittyvissä tehtävissä. Sosiaalityöntekijä on yleensä päävastuussa sosiaalityöstä, mutta myös muut ammattiryhmät osallistuvat siihen asiakaskohtaisen suunnitelman mukaisesti. Sosiaalityötä tehdään kuntien sosiaalipalvelujen ohella muun muassa sairaaloissa ja erilaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöissä. Kouluissa sosiaalityötä tekevät koulukuraattorit. (Ihalainen & Kettunen 2011, 29.) Erilaisten palvelupisteiden ja laitosten lisäksi sitä tehdään myös esimerkiksi asuinalueilla, kaduilla ja asiakkaiden kodeissa (Taipale ym. 2011, 75).

Koska nykyään sosiaalisten pulmien ja haasteiden kirjo on valtava, ei ole mahdollista luoda järjestelmää, joka kattaisi koko ongelma-alueen. Tämän takia sosiaalityössä on pyritty luomaan käytäntöjä, jotka edistävät myös ihmisten omaehtoista selviytymistä. Sosiaalityön haasteena ovat suuret asiakasmäärät. Työssä on paljon tukien myöntämistä, eikä se aina ole kovin tehokasta yksilöiden ja yhteisöjen elämän tukemisen kannalta. Kuntien sosiaalityö on kehitetty suuntaan, jossa painotetaan entistä enemmän muun muassa eri sektoreiden välistä yhteistyötä, hallinnollisten reviirirajojen ylittämistä, monitoimijuutta ja alueellista yhteistyötä. Verkostoituminen toisten hallinnonalojen kanssa on tärkeää. (Taipale ym. 2011, 75.)

Kasvatus- ja perheneuvonta on asiantuntija-avun antamista kasvatus- ja perheasioissa sekä lapsen myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä hoitoa ja tutkimusta. Yleisimpiä syitä perheneuvoloihin hakeutumiseen ovat lapsen käyttäytymiseen, sosiaaliseen selviytymiseen tai kehitykseen liittyvät ongelmat, perheen kriisitilanteet tai perheenjäsenten ristiriidat. (Ihalainen & Kettunen 2011, 29.) Pulmia esiintyy eniten juuri koulunsa aloittaneilla ja murrosikään tulevilla lapsilla. Perheneuvolan asiakkaat eivät tarvitse palvelua saadakseen lähetettä, eikä palvelu maksa mitään. Asiakkaat varaavat ajan itse oma-aloitteisesti tai esimerkiksi päiväkodin tai koulun kehotuksesta. Neuvolat tekevät yhteistyötä päiväkotien, koulujen ja lastensuojelun kanssa. (Taipale ym. 2011, 81.)

Kotipalveluja annetaan esimerkiksi perhetilanteen, heikentyneen toimintakyvyn, sairauden, synnytyksen, vamman tai vastaavanlaisen syyn perusteella. Niitä annetaan ihmisille, jotka tarvitsevat apua tavanomaiseen elämään kuuluvista tehtävistä ja toiminnoista suoriutumiseen. Kotipalvelu voi olla esimerkiksi asumiseen liittyvää apua tai henkilökohtaista hoivaa ja huolenpitoa. Kotipalvelu painottuu nykyisin vanhuksiin ja vammaisiin. Kunnallisen kotihoidon lisäksi kotipalvelua järjestävät monet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöt sekä yksityiset kotipalvelu- ja kotihoitoyritykset. (Ihalainen & Kettunen 2011, 29–30.)

Myös lapsiperheet voivat saada kotipalvelua. Sen avulla pyritään ylläpitämään ja kehittämään yksilön ja perheiden omatoimista suoriutumista jokapäiväisistä toimista. Kotipalvelua tekee ammattikoulutuksen saanut henkilökunta. Siihen kuuluu kotihoitoavun lisäksi myös tukipalveluita. Näitä tukipalveluita on muun muassa tehostettu perhetyö. (Taipale ym. 2011, 79.)

Laitoshuollolla tarkoitetaan ympärivuorokautista, kodin ulkopuolisessa sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä annettavaa hoitoa, huolenpitoa tai kuntoutusta. Sitä annetaan ihmisille, jotka tarvitsevat apua, hoitoa tai muuta huolenpitoa, jota ei voida tai ei ole tarkoituksenmukaista järjestää hänen omassa kodissaan muita sosiaalipalveluja käyttäen. Laitoshuoltoa annetaan pääsääntöisesti ikääntyneille, vammaisille, mielenterveys- ja päihdeasiakkaille sekä lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille. Laitoshuollossa työskentelee hyvin monenlaisia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia asiakasryhmästä riippuen. Laitoshuolto voidaan jakaa lyhytaikaiseen ja pitkäaikaiseen laitoshuoltoon. (Ihalainen & Kettunen 2011, 30.)

Perhehoito on tarkoitettu ihmisille, joiden hoitoa, kasvatusta tai muuta huolenpitoa ei voida muuten järjestää ja jotka eivät toisaalta ole laitoshuollon tarpeessa. Perhekoti- paikkojen enimmäismäärä määritetään sosiaalihuoltolaissa. Perhehoitajan asemasta ja tehtävistä taas säädetään perhehoitolaissa. Kaikkein yleisimmin perhehoitoa käytetään lastensuojelun tarpeessa olevien lasten hoidossa ja huolenpidossa. (Ihalainen & Kettunen 2011, 30.)

Lapsen vanhemmilla tai muilla huoltajilla on oikeus saada lapselle kunnan järjestämä kokopäiväinen päivähoitopaikka tai lasten kotihoidon tai yksityisen hoidon tukea.

Päiväkodissa annettavan hoidon lisäksi päivähoitoon kuuluvat perhepäivähoito, leikkitoiminta ja muu päivätoiminta. (Ihalainen & Kettunen 2011, 30.) Päivähoitoa järjestetään sekä koko- että osapäivähoitona perheen tarpeiden mukaan. Päivähoitoa tarjotaan myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Kunnissa järjestetään myös koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa, jota määrää perusopetuslaki. Järjestöt ja yhteisöt ovat tässä toiminnassa vahvasti mukana. (Taipale ym. 2011, 77–78.)

3 Sosiaalipalveluiden tuottaminen

Edellä kuvatut yleiset sosiaalipalvelut ja sosiaalihuollon erityispalvelut pitää järjestää eli tuottaa. Kunta voi tuottaa palvelut itse tai muodostaa kuntayhtymän yhden tai useamman kunnan kanssa. (Ihalainen & Kettunen 2011, 31–32.) Kuntien ei ole pakko tuottaa palveluita itse, vaan se voi hankkia palveluita myös yksityisiltä palveluntuottajilta (Narikka 2008, 146). Kunnat eivät enää kykene yksin järjestämään kaikkia niitä palveluja, joita laki velvoittaa järjestämään. Julkiseen palvelutuotantoon nojaavaa palvelurakennetta ollaan muuttamassa taloussyistä ja muista resursseista johtuen. Muita resursseja ovat muun muassa henkilökunnan ammattitaito, hallinnon tehokkuus ja palveluiden laadun kehittäminen. Resurssien käytön tehostamiseksi kuntien välistä yhteistyötä on lisätty. Lisäksi palveluiden painopiste on siirtynyt enemmän laitoshuollosta avohuoltoon, koska avohuolto on laitoshuoltoa halvempaa. Avohuolto on myös inhimillisesti arvokkaampaa ja tehokkaampaa. Kaikkia sosiaalihuollon palveluita koskee periaate, jonka mukaan asiakkaita pyritään hoitamaan mahdollisimman pitkään kotona. (Ihalainen & Kettunen 2011, 31–32.)

Suomessa ollaan tekemässä kuntauudistusta yhdenvertaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden turvaamiseksi. Kuntauudistuksen rinnalla ollaan valmistelemassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutosta. Uudistuksen tavoitteena on saada sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne vastaamaan tulevaisuuden tarpeita, joihin liittyvät väestön muuttuvat palvelutarpeet, julkisen talouden kestävyys ja tulevaisuuden kuntarakenne. Lainsäädäntöä ollaan muuttamassa myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen, rahoituksen, kehittämisen ja valvonnan osalta. (Kuntaliitto 2012.) Kunta- ja palvelurakennemuutuksen päämääränä on taata kaikille suomalaisille yhdenvertaiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Muutos vaatii toimivan ja

eheän kuntarakenteen, palvelurakenteiden vahvistamista ja palveluiden järjestämistä nykyistä laajemmalla väestöpohjalla sekä kuntien välistä yhteistyötä ja uusia toimintatapoja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012a.)

Puitelain mukaan perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen palveluja tulee järjestää vähintään noin 20 000 asukkaan kunnassa tai yhteistoiminta-alueella (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012a). Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen linjauksen mukaan palveluiden järjestämisvastuussa ovat asukasmäärältään tietynsuuriset kunnat, perustason alueet ja sote-alueet. Sote-alue on laaja perus- ja erityistaso, joka on uusi järjestämisvastuun kokonaisuus. Sen kuuluu järjestää kaikki lakisääteiset sosiaali- ja terveyshuollon palvelut. Näihin kuuluvat perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen lisäksi erikoissairaanhoidon sekä kehitysvammaisten erityishuolto. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013b.)

Järjestämisvastuun laajuus on erilainen erisuuruksilla kunnilla. Alle 20 000 asukkaan kunnilla ei ole lainkaan järjestämisvastuuta. Perustason alueella ja sote-alueella järjestämisvastuu on alueen vastuukunnalla. Järjestämisvastuuseen kuuluvat peruspalvelut eli ne palvelut, joita terveyskeskukset ja kuntien sosiaalitoimi tällä hetkellä järjestävät. Jos kunta, perustason alue tai sote-alue ei pysty tuottamaan järjestämisvastuuseen kuuluvia palveluja, sen tulee ostaa ne toiselta sote-alueelta. Alue voi täydentää omaa palveluntuotantoaan ostopalveluilla ja palvelusetelillä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013b.)

3.1 Yksityinen palveluntuotanto sosiaalipalveluissa

Palvelutarpeet ihmisten hyvinvointiin liittyen eivät vähene, vaikka kunnan mahdollisuudet vastata niihin vähenisivät. Yksityiset sosiaalipalvelut täydentävät, korvaavat ja osin myös toteuttavat kunnan palveluja. Yksityisiä palveluntuottajia ovat esimerkiksi yritykset, järjestöt ja säätiöt. Ne voivat myydä palvelujaan kuntayhtymille, kunnille ja suoraan asiakkaille. Palvelun ostaminen joltakin siihen erikoistuneelta yritykseltä on kunnalle halvempaa, kuin toteuttaa se itse palkkaamalla työntekijät sekä hankkimalla tarvittavat tilat ja välineet. (Ihalainen & Kettunen 2011, 32–33.)

Kilpailuttaminen on aina edellytys sille, kun sosiaalipalveluja hankitaan ostopalveluina yksityisiltä palveluntuottajilta tai ulkoistetaan palveluita yksityisille palveluntuottajille. Ostopalvelu tarkoittaa sitä, että kunta hankkii ulkopuoliselta taholta välituotepalveluja

omaan toimintaansa, mutta siihen ei kuulu liikkeenluovutusta tai toimintojen siirtymistä. Ulkoistamisessa taas on kyse siitä, että jokin tietty kunnan toiminto ja alkuperäinen tuotanto-organisaatio siirretään yksityiselle palveluntuottajalle sopimuksella. Rahoitus- ja valvontavastuu jäävät kunnalle. (Fredriksson, Hyvärinen, Mattila & Wass 2009, 21–22.)

Yksityiseltä sektorilta ostettujen palveluiden hankinnan lähtökohtana on, että palvelun tasossa ei ole eroa asiakkaan näkökulmasta, olipa palveluntuottajana yksityinen yritys tai kunta itse. Käytännössä palveluiden laatua ja käytettäviä menettelytapoja, joilla edistetään sekä arvioidaan palveluiden laatua, pyritään varmistamaan määrittelemällä hankinnan yhteydessä sopimusehtoja. Yksityisten palvelujen käyttö ei saa aiheuttaa taloudellisen eriarvoisuuden muodostumista. (Narikka 2008, 146.) Parhaimmassa tapauksessa yksityiset yritykset ja järjestöt pystyvät toteuttamaan palveluja kuntia tehokkaammin, koska ne pystyvät keskittymään oman erikoisalueen osaamiseen. Täytyy kuitenkin muistaa, että mikään yritys ei pysy tuottamattomana pystyssä, eikä yritys tai järjestö automaattisesti tuota laadukkaampaa tai edes yhtä laadukasta palvelua kuin kunta. (Ihalainen & Kettunen 2011, 33.)

Kunnan ostaessa asiakkaalle yksityisiä sosiaali- ja terveystalvveluita, asiakas maksaa asiakasmaksulain mukaisesti saamistaan palveluista. Palveluseteliä voi käyttää kunnan ostamien yksityisten palveluiden maksamiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012b.) Palveluntuottaja laskuttaa palvelusta kuntaa palvelusetelin arvon verran. Asiakas maksaa itse erotuksen, jos palvelun hinta on palvelusetelin arvoa suurempi. Kunta päättää palvelusetelillä järjestettävät palvelut ja niiden laajuuden. Kunnan täytyy hyväksyä ne yksityiset sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajat, joiden palvelua palvelusetelillä voi ostaa. (Ihalainen & Kettunen 2011, 33.)

Sosiaalihuollon palvelujen tuottaminen on luvanvaraista toimintaa ympärivuorokautisten palveluiden osalta. Muutoin on tehtävä kirjallinen ilmoitus sille kunnalle, jossa palveluita tuotetaan. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralla on valtakunnallinen koordinaatiovastuu sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnassa. Aluehallintovirastolla eli AVI:lla on pääasiallinen vastuu alueillaan palvelujen valvonnasta. Kunnissa yksityisten palveluiden valvonnasta on vastuussa sosiaali- ja terveystoimi tai muu vastaava toimielin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012b.)

Sosiaalipalvelujen kysyntä kasvaa tällä hetkellä erityisesti väestön ikäjakauman muuttuessa ja sosiaalisten ongelmien lisääntyessä. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaalipalvelumarkkinat tulevat avautumaan. Sosiaalipalvelutuotannosta on muodostumassa selkeästi yksi elinkeinoala muiden palveluelinkeinoalojen joukkoon. Yritysten osuus palveluiden tuottamisesta tulee kasvamaan, ja se haastaa kuntia kehittämään omaa tuotantoaan. Myös sosiaalipalvelualan yritys rakenne on muutoksessa, jolloin pienet yritykset erikoistuvat, verkostoituvat ja muodostavat yhteisyrityksiä. Suuret ja keskisuuret yritykset toimivat maakunnallisella ja valtakunnallisella tasolla, ja niissä näkyy myös kansainvälistymistä. Yritykset voivat rahoittaa toimintaansa pääomasijoittajien ja riskirahoittajien turvin. Sijoittajien myötä pienten ja keskisuurten yritysten toiminnasta voi syntyä epäluuloja. Vastapainona yritystoiminnan kehittyessä asiakkaiden valinta- ja vaikutusmahdollisuudet voivat parantua. Asiakas saa etukäteen tietoa palvelutarjonnasta ja sen sisällöstä. (Hartman 2012, 42.)

3.2 Yksityisen sosiaalipalvelutuotannon lainsäädäntö

Laissa yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011) tarkoitetaan yksityisillä sosiaalipalveluilla sosiaalihuoltolain (710/1982) 17 §:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon palveluja sekä niiden järjestämiseen liittyvää ammatillista ohjausta ja neuvontaa. Näitä sosiaalipalveluja voi tuottaa yksityinen henkilö, yhteisö, säätiö tai liikeyritys korvausta vastaan harjoittamalla liike- tai ammattitoimintaa. Toimintayksiköllä laissa tarkoitetaan toiminnallista kokonaisuutta, jossa tuotetaan asiakkaalle palveluja. Lupaviranomaisella tarkoitetaan aluehallintovirastoja sekä Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastoa. Valvontaviranomaisella tarkoitetaan sosiaalihuoltolaissa esitettyä kunnan toimielintä, tai sen määräämää viranhaltijaa, aluehallintovirastoa sekä Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastoa.

Yksityisten sosiaalipalveluiden tuottajien toimintaa ohjaa laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011), jonka tarkoituksena on varmistaa, että yksityisiä sosiaalipalveluja käyttävän asiakkaan oikeus laadultaan hyviin palveluihin toteutuu. Lakia sovelletaan yksityisten sosiaalipalveluiden tuottamiseen, toteuttamiseen ja valvontaan, ellei lailla toisin säädetä. Yksityisten sosiaalipalveluiden tuottamisessa noudatetaan lakia sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) sekä muita sosiaalipalveluista säädettyjä lakeja.

Yksityisten sosiaalipalveluiden tulee perustua lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) mukaan laadittuun palvelu-, hoito- tai kuntoutussuunnitelmaan, muuhun vastaavaan suunnitelmaan sekä sopimukseen tai kunnan tekemään hallintopäätökseen. Yksityinen palveluntuottaja vastaa siitä, että palvelukokonaisuus täyttää laissa sille asetetut vaatimukset. Toimintayksikössä tulee olla vastuhenkilö, joka vastaa siitä, että palvelut täyttävät niille asetetut vaatimukset. Toiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajan on laadittava omavalvontasuunnitelma, joka kattaa kaikki tuotetut sosiaalipalvelut ja palvelukokonaisuudet. Omavalvontasuunnitelman tulee olla julkisesti nähtävillä, ja sen toteutumista tulee seurata. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla on mahdollisuus antaa määräyksiä omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laatimisesta ja seurannasta.

Yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä ollaan uudistamassa. Uudistuksen tavoitteena on yhdistää yksityisestä terveydenhuollosta ja yksityisestä sosiaalihuollosta annetut lait sekä muuttaa säännökset vastaamaan paremmin nykytilannetta. Myös lupahallinnon sekä valvonnan periaatteita ja käytäntöjä tullaan yhdistämään. Lakiuudistuksen tavoitteina on luoda mahdollisimman yksinkertaiset hallintomenettelyt ja turvata toiminnan korkea laatu sekä asiakkaan ja potilaan asema. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012c.)

4 Lastensuojelu

Lastensuojelun tavoitteena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja tasapainoiseen kehitykseen. Lisäksi sen tavoitteena on taata lapselle suojelua erityistilanteissa. (Taipale ym. 2011, 83.) Lastensuojelussa lähtökohtana on aina lapsen etu. Lastensuojelun toimiin kuuluvat lastensuojelutarpeen selvitys, ennaltaehkäisevät palvelut, avohuollon tukitoimet, sijaishuolto, huostaanotto ja jälkihuolto. (Ihalainen & Kettunen 2011, 225–233.) Käsittelemme opinnäytetyössä lastensuojelua yleisesti sekä rajaudumme käsittelemään tutkimuksen kannalta oleellisia lastensuojelunpalveluita. Näitä palveluita ovat ennaltaehkäisevät palvelut, avohuollon tukitoimenpiteet sekä sijais- ja jälkihuolto.

Lastensuojelulain (417/2007) 4. pykälä kokoaa lastensuojelun keskeiset periaatteet. Lastensuojelutoimenpiteiden tulee aina edistää lapsen kehitystä ja hyvinvointia. (Räty 2012, 8–9.) Lastensuojelun tehtävänä on tukea vanhempia ja huoltajia lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Tavoitteena on myös pyrkiä ennaltaehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan niihin tarpeeksi varhaisessa vaiheessa. (Laiho 2010, 164–165.) Lapsen etu on otettava huomioon lastensuojelun tarpeen arvioinnissa ja lastensuojelun toteutuksessa. Lapsen etua arvioitaessa tulee ottaa huomioon, että kaikki toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle:

- 1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;
- 2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon;
- 3) taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen;
- 4) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;
- 5) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen;
- 6) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omilla asioillaan; sekä
- 7) kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen. (Räty 2012, 8–9.)

Lastensuojelu on lapsille ja lapsiperheille suunnattua neuvontaa, tukea ja ohjausta. Yleinen kuva lastensuojelusta on kuitenkin huostaanottojen tekeminen. Lastensuojelun tehtäväkenttä on laaja, ja työ sisältää käsityksen muodostamista lapsen ja perheen olosuhteista, ongelmatilanteista sekä auttamisen mahdollisuuksista. Keskeistä on palvelujärjestelmän hyvä tuntemus sekä yhteistyö lapsen ja perheen kanssa työskentelevien muiden tahojen kanssa. Lastensuojeluasiakkuuden taustalla olevia ongelmia ovat yleensä vanhempien päihteiden käyttö, avuttomuus, psyykkiset ongelmat, moniongelmaisuus sekä nuorten päihteiden käyttö ja rikollisuus. (Forsberg & Ritola-Koskinen 2012, 153–159.) Muita syitä lasten ja nuorten suojelulle ovat erilaiset vuorovaikutus- ja tunne-elämän ongelmat sekä koulunkäyntivaikeudet (Laiho 2010, 161–162).

Myös turvattomat lapset ovat aina olleet lastensuojeluasiakkuuden taustalla. Aikojen muuttuessa turvattomuutta synnyttävät tekijät ovat muuttuneet. Nykypäivän ilmiöitä

ovat lasten pahoinvointi ja laiminlyönti, jotka ilmenevät erilaisina turvattomuuden kokemuksina, oireiluina ja ongelmina. Erilaiset muutokset perheen arkeen aiheuttavat jakamattomuutta, joka voi tehdä lapsen arjesta turvatonta. Tällaisia muutoksia voivat olla esimerkiksi työpaikan, asuinpaikan, koulujen tai päiväkotipaikan muuttuminen. Pahoinvoinnille ei kuitenkaan löydy mitään yksiselitteistä syytä, koska useilla tekijöillä on vaikutusta lapsen suojelun tarpeeseen. Joskus syyllä löytyy nimi, mutta haastavin tehtävä sosiaalityöntekijöillä on selvittää perheen kokonaistilanne, johon kuuluvat niin voimavarat kuin ongelmatkin. Ongelmien laatu vaihtelee nopeasti kehittyvistä vuosia kestäviin ongelmiin. (Laiho 2010, 161–162.)

Ihmisten yksityisyyteen puututaan lastensuojelun asiakastyön eri toimenpiteissä. Työntekijän pitää tehdä päätöksiä, joihin velvoittaa ja oikeuttaa lastensuojelulaki. Lastensuojelussa saattaa usein korostua tehtävä juridisten toimenpiteiden suorittajana. Se on kuitenkin paljon monisyisempää ja rikkaampaa kuin pelkät viranomaisten valmistelemat ja tekemät päätökset. Merkityksellisintä työssä on vuorovaikutus eri-ikäisten lasten, heidän vanhempiansa ja läheistensä kanssa. Lastensuojelun asiakastyössä kohdataan onnistumisia sekä nähdään ongelmien poistuvan ja helpottuvan. Usein työssä kohdattavat ilmiöt ja niiden herättävät tunteet synnyttävät työntekijälle roolin, jossa tulee jatkuvasti arvioida omia arvoja ja auttamismahdollisuuksia. Osa lastensuojelun asiakkaista kokee päässeensä asiakkaaksi, osa on taas joutunut. (Laiho 2010, 162.)

Jännite lapsen ja perheen välillä kuuluu lastensuojelun luonteeseen. Tämä piirre tekee lastensuojelusta erityisen sosiaalialan työskentelykentän, koska vanhempien rooli kasvattajina ja huoltajina ovat arvioinnin kohteena. Perheen yksityisyyteen tai kasvattamiseen ei ole oikeutta puuttua muutoin kuin lapsen edun niin vaatiessa tai kun tukea pyytävät vanhemmat. Lastensuojelun tehtävänä on suojella lasta tai nuorta vanhemmiltaan sekä vahingoittamasta itseään tai muita. Perheen tukemisessa ja suojelutehtävässä syntyy usein näkökulmaeroja ja ristiriitoja. Lastensuojelun päätehtävä, joka on samalla myös vaikein, on lapsen edun arviointi ja toteuttaminen. (Laiho 2010, 162.)

Lastensuojelulaki (417/2007 11§) velvoittaa kuntia järjestämään ehkäisevää sekä lapsi- ja perhekeskeistä lastensuojelua sisällöltään ja laajuudeltaan siinä mittakaavassa, kun kunnassa esiintyvä tarve vaatii (Räty 2012, 35). Lastensuojelun pitää olla laadultaan sellaista, että lastensuojelun tarpeessa olevat lapset ja nuoret sekä heidän perheensä

saavat tarvitsemansa tuen ja avun (Laiho 2010, 164–165). Lastensuojelun toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä kunnissa vastaa sosiaalihuoltolain (710/1982) mukainen sosiaalihuollosta vastaava toimielin. (Räty 2012, 35.)

Lastensuojelun asiakasmäärät ovat olleet kasvussa jo vuosia. Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria oli vuonna 2011 yli 17 409. Samana vuonna lastensuojelun sosiaalityössä ja avohuollossa asiakkaina oli noin 81 500 lasta ja nuorta. Lastensuojeluilmoituksienkin määrä on ollut kasvusuuntainen. (Kuoppala & Säkkinen 2012.)

4.1 Lastensuojelulainsäädäntö

”Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.” (Lastensuojelulaki 417/2007 1§.) Lastensuojelussa lapsen etu on tärkein periaate (Laiho 2010, 164–165). Lastensuojelulaissa on painotettu, että lapsen etu on otettava huomioon kaikissa viranomaisten toimenpiteissä. Laki painottaa myös, että lapsen edun toteutumista tulee vahvistaa painottamalla lapsen oikeutta osallistumiseen ja erityiseen suojeluun. Riittävien voimavarojen ja palvelujen järjestäminen perheelle ja lapselle on julkisen vallan velvollisuus. Turvallinen kasvuympäristö, tasapainoinen ja monipuolinen kehitys sekä erityinen suojelu ovat lapsen oikeuksia. Tätä tavoitetta ei voi toteuttaa pelkästään lastensuojelulain mukaisilla palveluilla ja tukitoimilla, vaan niiden toteutuminen vaatii lapsen edun huomioon ottamista kaikissa julkisen vallan toimissa. (Räty 2012, 1.)

Lastensuojelulain (417/2007) toisen pykälän mukaan, vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Heidän täytyy turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi niin, kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään. Julkisella vallalla on velvollisuus tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia turvata lapsen yksilöllinen kasvu ja hyvinvointi. Laki sisältää periaatteen, jonka mukaan julkisen vallan tulee puuttua perheen autonomiaan vain silloin poikkeuksellisenä toimenpiteenä, kun lapsen oikeudet eivät turvaudu muulla tavalla. (Räty 2012, 2.)

Lapsen huollon sisältö on määritelty laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983). Sen tarkoituksena on turvata tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilölliset tarpeet ja toiveet huomioon ottaen. Sen on myös turvattava lapselle myönteiset ja läheiset ihmissuhteet, erityisesti lapsen ja vanhempien välillä. Lapsella on oikeus hyvän hoidon ja kasvatuksen saamiseen sekä lapsen ikää ja kehitystasoa vastaavaan valvontaan ja huolenpitoon. Lain mukaan lapselle on pyrittävä tarjoamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Lapsen kasvatukseen tulee kuulua, että hän saa osakseen ymmärrystä, turvaa ja hellyyttä. Ruumiillinen kuritus ja alistaminen ovat kiellettyjä lapsen huoltolain nojalla. (Räty 2012, 2.)

Lapsen vanhemmilla ja huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Lapsen vanhemmilla on oikeus määrätä, miten lapsen kasvatusta sekä välitön hoito ja huolenpito järjestetään. Viranomaisen puuttuessa perheen yksityisyyteen tai järjestäessä lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia, vanhemmille kuuluu oikeus ja velvollisuus päättää lapsen hyvinvointiin ja kasvatukseen liittyvistä asioista. Viranomaisten tulee huomioida tämä päätösten teossa. (Räty 2012, 2.)

Lastensuojelun ollessa lapsi- ja perhekohtaista se tarkoittaa sitä, että lastensuojelulain (417/2007) mukaisia palveluja ja tukitoimia voidaan järjestää yksin lapselle, vanhemmille, huoltajille tai lapsesta huolta pitävillä henkilöillä. Laki mahdollistaa tukitoimien ja palveluiden järjestämisen muille perheenjäsenille. Sosiaalityö on myös osa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, jota voidaan tehdä lapsen ja perheen kanssa ilman, että siihen kuuluu palveluiden antamista tai järjestämistä. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan lastensuojelutarpeen selvittämällä, asiakassuunnitelman laatimisella ja järjestämällä avohuollon tukitoimia. Siihen kuuluvat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä näihin liittyvät sijais- ja jälkihuolto. (Räty 2012, 3–4.)

Lastensuojelu perustuu vapaaehtoisuuteen sekä perheen ja lapsen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Palveluita ja tukitoimia järjestettäessä tulee ottaa huomioon sekä vanhempien että lasten toivomukset ja mielipiteet. (Räty 2012, 9.) Lastensuojelulaki (417/2007 5§) määrää, että lapselle tulee antaa mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja toivomuksensa hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla sekä turvata oikeus saada tietoa itseään koskevista lastensuojeluasioista. Lastensuojelun tarvetta

arvioitaessa, päätöksiä tehtäessä ja lastensuojelua toteuttaessa tulee erityisesti ottaa huomioon lapsen tai nuoren mielipiteet ja toivomukset. Lastensuojelussa alle 18-vuotiailla tarkoitetaan lapsia sekä 18–20-vuotiailla nuoria. (Räty 2012, 19–20.)

4.2 Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisevä lastensuojelu

Varhainen puuttuminen korostaa osallisuutta ja avoimuutta yhteistyössä sekä vastuun ottamista omasta toiminnasta toisia tukiessa. Se liitetään usein lapsiin, nuoriin ja perheisiin. Varhainen puuttuminen ei ole aina työskentelyä riskiryhmien parissa, vaan pitää toimia silloin, kun tukemisen mahdollisuudet ovat vielä laajat. Aito osallisuus ja sektorirajat ylittävä yhteistyö ovat toiminnan lähtökohtia. (Karjalainen 2010, 145.) Lastensuojelussa varhaisella puuttumisella tarkoitetaan toimintaperiaatetta, jossa toimitaan mahdollisimman varhain ennen pulmien vakavoitumista tai kun tunnistetaan lapsen elinolojen ja elämäntavan riskit (Muranen, Oranen & Tervo 2012).

Ennaltaehkäisevässä sosiaalityössä keskeisiä asioita ovat asuminen, asuinympäristö, koulutus, työ, liikkuminen, lähipalvelut sekä vapaa-aika ja kulttuuri. Näiden asioiden toimivuus riippuu siitä, onko arkipäivän toimintaympäristö hyvinvointia tukevaa vai rikkovaa. Ennaltaehkäisevään sosiaalityöhön kuuluu politiikan ja organisaatioiden vastuu, mutta myös yksilön vastuu itsestään ja lähiyhteisöstään. Sosiaalityön työorientaatioissa varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisevä työ ovat oma osio, mutta sen lisäksi ne ovat osa koko sosiaalityön orientaatioita. Ennaltaehkäisevän ja kuntouttavan työn välillä oleva raja on hyvin häilyvä, sillä korjaavaan työhön liittyy aina ongelmien syvenemisen estämistä. Tilanteen ja tarpeen mukaan toiminta on reaktiivista, joten se voi olla ennakkoivia toimenpiteitä tai ongelmien korjaamista. (Karjalainen 2010, 144–145.)

Lasten ja nuorten hyvinvointipolitiikkaa toteutetaan muun muassa lastensuojelun ennaltaehkäisevällä työllä. Ennaltaehkäisevä työ on lapsen, nuoren tai perheen tukemista kunnan peruspalveluiden piirissä silloin, kun lapsella ja perheellä ei ole lastensuojelun asiakkuutta. Työn keskeisenä tavoitteena on ehkäistä ongelmien pahentumista tai niiden syntymistä. Ennaltaehkäisevä työ on hyvin monimuotoista. (Laiho 2010, 168–169.) Ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa toteutettavia palveluja ja tukitoimia ei ole rajattu, koska sitä tehdään myös muiden palveluiden piirissä. Esimerkiksi lapsiperheiden kotipalvelu voi olla lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua

tai ennaltaehkäisevää lastensuojelua. Ennaltaehkäisevä lastensuojelu voi olla erityisen tuen antamista perheelle tai lapselle ilman, että kyseessä olisi lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun palvelut ja tukitoimet. (Räty 2012, 4–5.)

Ennaltaehkäisevän työn taustalla on periaate lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämisestä (Törrönen & Vornanen 2004, 162). Sen tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin turvaaminen sekä vanhemmuuden tukeminen. Ennaltaehkäisevää lastensuojelua toteutetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Lastensuojelun asiakkaille ennaltaehkäisevän lastensuojelun tukea ja erityistä tukea tulee järjestää osana avo-, sijais- tai jälkihuoltoa. (Laiho 2010, 169.)

4.3 Avohuollon tukitoimenpiteet

Lastensuojelussa tulee toimia mahdollisimman hienovaraisesti ja avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisesti käytössä, ellei lapsen etu muuta vaadi (Räty 2012, 8–9). Avohuollon tukitoimia tulee järjestää viipymättä, jos lapsen tai nuoren kasvuympäristö vaarantaa terveyttä tai kehitystä. Avohuollon tukitoimia tulee järjestää myös, jos lapsi tai nuori itse omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. (Räty 2005, 95.)

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan lapselle ja perheelle voidaan avohuollon tukitoimena tarjota taloudellista tukea, joka on niin sanotusti subjektiivinen oikeus, joka kunnan tulee täyttää määrärahoista riippumatta. Lain mukaan lapselle voidaan avohuollon tukitoimenpiteinä järjestää perhehoitoa tai laitoshuoltoa vanhempien tai huoltajan kanssa yhdessä. (Räty 2005, 95–96.) Muita avohuollontukitoimia ovat muun muassa asumisen turvaaminen, tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämisessä, perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta, lapsen hoito- ja terapiapalvelut, vertaisryhmätoiminta sekä loma-, leiri- ja virkistystoiminta (Ihalainen & Kettunen 2011, 228–230).

12 vuotta täyttäneelle lapselle näitä tukitoimenpiteitä voidaan tarjota yksin, jos lapsi itse pyytää tai suostuu niihin. Avohuollon tukitoimien toteuttaminen vaatii huoltajan suostumuksen. Lastensuojelulaki (417/2007) painottaa, että avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia toimenpiteitä ennen huostaanottoa. Joissakin tilanteissa avohuollon tukitoimet

eivät kuitenkaan ole tarkoituksenmukaisia tai riittäviä. (Räty 2005, 95–96.) Esittelemme tässä kaksi opinnäytetyössä keskeistä avohuollon tukitoimea, joita ovat tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta sekä lapsiperheiden kotipalvelu.

Lastensuojelun tukihenkilötoiminta on vapaaehtoistoimintaa, jossa tavoitteena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia konkreettisesti annettavalla tuella, välittämällä ja vastuunkannolla (Korhonen 2005, 7). Kasvatus- ja huolenpito vastuuta on siirretty kokonaan toiselle sektorille yksityistyneen lastensuojelun avohuollon ammatillisen tukihenkilötoiminnan muodossa. Näin sosiaalialan palveluyritykset ovat tulleet lisäksi toimintaan, jossa ennen olivat mukana julkinen sektori ja kansalaistoimijat. (Moilanen 2011, 279–280.) Ammatillisena tukihenkilönä voi toimia sosiaali-, terveys- tai kasvatustalon ammattilainen, jolla on kokemusta lasten ja nuorten kanssa työskentelystä. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri ry 2013). Työ on lapsille ja nuorille suunnattua voimavara- ja ratkaisukeskeistä tukemista. Keskeistä siinä on ammatillisuus, tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri 2013.)

Tukihenkilötoiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista vapaaehtoistoimintaa. Siinä on tavoitteena työskennellä lasten ja nuorten paremman tulevaisuuden eteen. Toiminta perustuu lastensuojelulakiin (417/2007 13 §). Sen mukaan tukihenkilö tai tukiperhe on tarvittaessa järjestettävä lapselle tai nuorelle. Kunnat ja muutamat lastensuojelujärjestöt ovat organisoimassa ja ohjaamassa lastensuojelun tukihenkilötoimintaa. Myös tukiperhetoiminta kuuluu lastensuojelussa käytettäviin vapaaehtoistoimintoihin. Tukiperhetoiminnassa lapsi tai nuori osallistuu perheen arkeen sovitusti ja säännöllisesti, esimerkiksi viikonlopun mittaisia aikoja. Tukihenkilötoiminta on lyhytkestoisempia tapaamisia kerran viikossa tai parin viikon välein. (Moilanen 2005, 9-11.)

Kotipalvelulla tarkoitetaan asumiseen, henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen sekä muuhun tavanomaiseen ja totunnaiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista. Sen tavoitteena on auttaa yksilöitä ja perheitä silloin, kun he tarvitsevat tukea suoriutuakseen arkipäivän tehtävistä. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 73.)

Lapsiperheiden kotipalvelu on kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja tarvittaessa pitkäjänteistä tukemista. Parhaimmillaan se voi olla matalan kynnyksen palvelua, jota on helppo ottaa vastaan. Lapsiperheiden kotipalvelu on käytännössä arkipäivän tehtävissä auttamista ja ohjaamista. Se voi olla esimerkiksi lasten hoitamista uupuneen äidin nukuessa, arjen rytmittämistä, kotitöiden tekemistä, lastenhoitoapua vanhemman omien hoitokäyntien ajaksi tai lapselle rajojen asettamisen harjoittelua yhdessä vanhempien kanssa. Perhetyöntekijä voi olla kuuntelija, auttava käsivarsi ja tukeva olkapää. Perhetyöntekijä voi mallittaa vanhemmuutta konkreettisesti esimerkiksi näyttämällä, miten lasten kanssa voi leikkiä. Lapsiperheiden kotipalvelu voi olla myös tietoa kasvatuksesta, keskustelua omasta kasvatuksesta sekä tarvittaessa vanhemmuuden ja parisuhteen vahvistamista. Se ei ole subjektiivinen oikeus, vaan sitä haetaan tarvittaessa erikseen. Lapsiperheiden kotipalvelu on pääsääntöisesti maksullista, mutta lastensuojelun tukitoimena sitä voidaan myöntää ilmaiseksi. (Järvinen ym. 2012, 73–75.)

4.4 Sijais- ja jälkihuolto

Lapsen sijaishuolto on huostaan otetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella sijaishuoltopaikassa. Sijoitus voidaan tehdä esimerkiksi perhehoitoon, lastensuojelulaitokseen, ammatilliseen perhekotiin tai koulu-kotiin. Lastensuojelun viranomaisen tulee tehdä yhteistyötä sijaishuoltoon sijoitetun lapsen, hänen perheensä sekä sijaishuoltopaikan kanssa, jolloin varmistetaan lapsen huollon jatkuminen. (Laiho 2010, 188–189.) Sijaishuollon ollessa lapsen edun mukaista, se tulee järjestää viipymättä. Lastensuojelussa ja sijaishuoltoa järjestettäessä on otettava huomioon tavoite perheen jälleenyhdistymisestä. (Räty 2012, 8–9.)

Jälkihuoltoa pitää järjestää sekä sijaishuollon päätyttyä että avohuollon tukitoimena tehdyn sijoituksen päättymisen jälkeen. Sijoituksen on pitänyt kestää yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta, ja sijoitettuna on pitänyt olla yksin lapsi. Nuorelle voidaan tarjota jälkihuoltoa, vaikka häntä ei olisikaan sijoitettu kodin ulkopuolelle. Tällöin nuori saa tukea itsenäistymiseen, vaikkei jälkihuoltovelvollisuutta ole. Jälkihuollon tavoitteena on tukea sijaishuollossa ollutta lasta tai nuorta, hänen vanhempiaan ja niitä henkilöitä, jotka ovat vastanneet lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollon aikana. Sen tulee toteutua suunnitelmallisesti. Jälkihuoltosuunnitelma tehdään yhdessä lapsen tai nuoren kanssa, ja siihen merkitään työn tarkoitus ja tavoitteet. Jälkihuollon

tukitoimia voivat olla esimerkiksi terveydenhuollon palvelut, koulutus- ja työllistymistukimuodot, taloudellinen tuki sekä psykososiaalinen tuki. Tukitoimia voivat olla myös asumisen, harrastusten ja vapaa-ajan tukeminen sekä loma- ja virkistymämahdollisuuksien järjestäminen. (Laiho 2010, 190–191.) Jälkihuolto on nuorelle vapaaehtoista, ja se päättyy nuoren täyttäessä 21 vuotta (Laaksonen 2004, 256–264).

5 Aiemmat tutkimukset

Käsitlemme opinnäytetyössä kahta aiempaa tutkimusta, joissa käsiteltiin samoja teemoja, kuin meidän tutkimuksessa. Rajauduimme käsittelemään näitä tutkimuksia, koska niissä on tutkittu samoja asioita valtakunnallisesti. Lisäksi tutkimukset olivat ajankohittaisia, ja tiedonkeruu on suoritettu verkkokyselynä, kuten meidänkin tutkimuksessa. Molemmat tutkimukset on julkaissut Lastensuojelun Keskusliitto. Ne on tehty vuosina 2013 ja 2010. Esittelemme tutkimukset ja keskeisiä tuloksia tässä kappaleessa sekä vertaamme niiden tuloksia meidän tutkimuksen tuloksiin kappaleessa 8.1 Johtopäätökset.

5.1 Olisiko jo tekojen aika?

Lastensuojelun Keskusliitto on julkaissut vuonna 2013 Olisiko jo tekojen aika? -tutkimuksen. Sen tekivät Päivi Sinko Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmeniasta ja Kaisu Muuronen Lastensuojelun Keskusliitosta yhteistyössä Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian, Suomen Kuntaliiton sekä Lastensuojelun Keskusliiton kanssa. Kysely tehtiin sosiaalityöntekijän, sosiaaliohjaajan, perhetyöntekijän tai muun lähityöntekijän tehtävissä toimiville Talentian jäsenille. Kysely toteutettiin verkkokyselynä tammikuussa 2013. (Sinko & Muuronen 2013, 4–5.)

Kyselyn avulla kartoitettiin lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä kunnan resursseista toteuttaa palveluja. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös työn organisointiin, lapsen osallisuuteen sekä työssä jaksamiseen ja osaamisen vahvistamiseen liittyviä näkökulmia. Lisäksi siinä käsiteltiin lastensuojelun kehittämistarpeita muun muassa

viranomaisyhteistyön sekä lastensuojelun laadun ja vaikuttavuuden näkökulmista. (Sinko & Muuronen 2013, 4–5.)

Tutkimuksen mukaan alueelliset erot lastensuojelun palvelutarjonnassa ja palvelujen saatavuudessa ovat suuria. Joissakin kunnissa tilanne resurssien osalta on kohtuullinen tai hyvä ja työtä on saatu kehitettyä mielekkäällä tavalla. Lastensuojelun palvelujärjestelmässä on huomattavia puutteita. Vaikka joissain kunnissa on panostettu ennaltaehkäisevään työhön, sen tilanne on huolestuttava. Parannusta ei ole myöskään tapahtunut avohuollon tukitoimissa, ja lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluita on aivan liian vähän. Tutkimuksessa käy ilmi, että työtä tukevat mekanismit ovat joissakin organisaatioissa hyvin heikkoja. Lakisääteisiä täydennyskoulutuksia ei järjestetä kaikissa työyhteisöissä lainkaan, tai työntekijät saavat osallistua vain maksuttomiin ja usein lyhyisiin koulutuksiin. Nämä koulutukset eivät välttämättä tue lainkaan työntekijöiden kehittämisen tarpeita. (Sinko & Muuronen 2013, 37.)

Tutkimus osoittaa, että muutoksesta on tullut lastensuojelun organisaatioissa pysyvää, ja alituisen muutokseen ei ehditä tottua. Tämän takia työkäytännöt eivät ehdi vakiintua, ja niiden vaikuttavuudesta ei ehditä muodostaa käsityksiä. Yksi merkittävä tulos tässä tutkimuksessa oli se, että vastaajien mielestä kaikissa lastensuojeluprosessin vaiheissa mahdollisuudet tavata lapsi ovat riittämättömät. Tämä johtuu osaltaan liian suurista asiakasmääristä ja kohtuuttomista työpaineista. Sosiaalityöntekijöistä on jatkuva pula. Tutkimuksen mukaan sosiaalityön paineita saataisiin purettua jonkun verran töiden jakamisen ja tehtävien uudelleenorganisoinnin avulla. Ihanteellisessa lastensuojelussa toimii rinnakkain sosiaalityöntekijät ja sosiaalihoajaajat. Molempien ammattiryhmien koulutusta ja osaamista hyödynnetään parhaalla mahdollisella tavalla. (Sinko & Muuronen 2013, 37–38.)

5.2 Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus

Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus -tutkimuksen tekivät Lastensuojelun Keskusliitto ja Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia vuonna 2010. Sen avulla selvitettiin, miten lastensuojelulaki on vaikuttanut eri ammattiryhmien ehkäisevän lastensuojelun toimintatapoihin ja mahdollisuuksiin. Kysely toteutettiin verkkokyselynä, ja siihen vastasivat äitiys- ja lastenneuvoloiden ja päivähoiton työntekijät,

sosiaalityöntekijät, koulujen rehtorit ja kuraattorit sekä nuorisotyöntekijät. (Paavola, Honkavaara, Muuronen, Mäkinen, Tolonen & Varsa 2010, 3.)

Kyselyn avulla koottiin tietoa siitä, minkälaisia kokemuksia eri ammattiryhmillä on ehkäisevästä lastensuojelusta lastensuojelulain voimaantulon jälkeen. Siinä kartoitettiin muun muassa näkökulmia työntekijöiden yhteistyöstä, lastensuojeluilmoitusten tekemisestä, palvelujen riittävydestä ja lastensuojelulain aiheuttamista muutoksista työhön. Kyselyssä oli avoimia kysymyksiä, joiden avulla saatiin mahdollisimman monipuolisia laadullisia tietoja. (Paavola ym. 2010, 3–4.)

Tutkimuksen tuloksissa osa vastaajista oli sitä mieltä, että lastensuojelu on kaikkien toimijoiden yhteinen tehtävä, jonka avulla edistetään laajasti lasten ja heidän perheiden hyvinvointia. Hyvä yhteistyö eri hallinnonalojen kesken kuuluu toimivaan lastensuojelun kokonaisuuteen. Neuvoloissa, päivähoidossa, kouluissa ja nuorisotoimessa lastensuojelu on enemmän esillä, ja yhteistyö toimijoiden kesken on lisääntynyt. Vaikka järjestöillä ja seurakunnilla on paljon osaamista ennaltaehkäisevän lastensuojelun osalta, vastaajat mieltävät lastensuojelun olevan ainoastaan kunnan palvelutuotantoon kiinnitettävää toimintaa. Tämä voi johtua muun muassa siitä, että järjestöjen ja seurakuntien palveluita ei tunneta riittävästi kunnissa. (Paavola ym. 2010, 22–23.)

Tutkimus osoittaa, että lasten ja perheiden tarvitsemia varhaisen tuen tukimuotoja ja palveluita ei ole riittävästi käytettävissä. Vastaajien mielestä lastensuojelun kehittämiseen pitäisi saada lisää resursseja, ja erityisesti kohdentaa niitä ennaltaehkäisevään perhetyöhön ja kotipalveluun. Lapsille ja perheille on vaikeaa antaa varhaista tukea, koska käytettävissä ei ole tarvittavia tukitoimia tai palveluita. Tutkimuksen mukaan lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun määrittämiä avohuollon tukitoimia haluttaisiin saada käyttöön jo ennen lastensuojelun asiakkuutta. Tällaisia palveluita olivat muun muassa kotipalvelu, perhetyö ja tukihenkilötoiminta. Lasten ja perheiden matalan kynnyksen palvelut ja vertaistuki ovat osoittautuneet tehokkaiksi keinoiksi tukea lapsia ja perheitä. Näitä palveluja ei kuitenkaan ole joissain kunnissa ollenkaan tarjolla, ja joistakin puuttuu myös lakisääteinen lapsiperheiden kotipalvelu. (Paavola ym. 2010, 23.)

Tutkimuksen mukaan lastensuojeluilmoitusten tekeminen on lisääntynyt. Neljäsosa peruspalvelujen toimijoista on tehnyt enemmän lastensuojeluilmoituksia nyt kuin ennen.

Ilmoitusten tekemisen kasvu on lisännyt eri toimijoiden yhteistyötä sekä aikaistanut jossain määrin lasten ja perheiden saamia tukitoimia. Samalla se on kuitenkin lisännyt lastensuojelun sosiaalitekkijöiden työmäärää kohtuuttoman paljon resursseihin nähden. Tutkimuksessa käy ilmi, että peruspalveluiden ja lastensuojelun työntekijöiden tekemästä yhteistyöstä on sekä myönteisiä että kielteisiä kokemuksia. Suurin osa vastaajista arvioi sen toimivuuden ja asiantuntijoiden antaman tuen vähintään kohtalaiseksi. Joissain kunnissa on ennaltaehkäisevän lastensuojelun tiimejä, joihin kuuluu eri sektoreiden toimijoita. Kokemukset tällaisista tiimeistä olivat hyviä. (Paavola ym. 2010, 23–25.)

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Tutkimusidea ja prosessin aloitus

Lähtökohtana opinnäytetyöllemme oli ajatus siitä, että halusimme tehdä sen toimeksiantona, ja aihepiiriksi halusimme lastensuojelun. Otimme yhteyttä Merikratos Lastensuojelu Oy:n Kaakkois- ja Itä-Suomen alueen Pohjois-Karjalan aluetoimistoon, ja tiedustelimme mahdollista toimeksiantoa. Merikratos lastensuojelu Oy toimii valtakunnallisesti lastensuojelun avohuollon erilaisissa tehtävissä. Toiminta on asiakaslähtöistä, yksilöllistä, kustannustehokasta sekä alueelliset tarpeet ja lähtökohdat huomioivaa. Yritys kehittää lastensuojelun avohuollon asiakasprosesseja yhteistyössä kuntien, lastensuojelun keskeisten järjestöjen sekä muiden toimijoiden kanssa. (Merikratos 2013a.)

Merikratos Lastensuojelu Oy:n asiantuntijatyö on kunnan tarpeisiin suunniteltua lastensuojelun moniammatillista asiantuntijatyötä ja sosiaalityötä. Asiantuntijatyö tukee kuntia toteuttamaan lastensuojelulain 417/2007 asettamaa velvollisuutta järjestää kunnan lastensuojelua sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi, kun kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Merikratoksen asiantuntijatyön palveluita ovat lastensuojeluntarpeen selvitäksessä avustaminen, olosuhdeselvitys, vanhemmuuden arviointi, perheen tuen tarpeen arviointijaksot, sijaishuollon tukipalvelut, lastensuojelun edunvalvonta ja läheisneuvonpidot, lastensuojelun lakimiespalvelut sekä asiantuntijaryhmä. Asiantuntijatyötä toteutetaan myös lastensuojelun sosiaalityöntekijän ja psykologin työtehtävinä sekä asiakastyössä että konsultaatiotehtävissä. (Merikratos 2013b.)

Merikratos lastensuojelu Oy on osa Merikratos-konsernia. Siihen kuuluvat myös Merikratos sosiaalipalvelut Oy, Merikratos Traineri, Aapelus Oy sekä Merikratos Group Oy. Merikratos sosiaalipalvelut Oy tuottaa sosiaalipalveluita, Aapelus Oy tuottaa sijaishuollon palveluita Etelä-Suomessa, Traineri kehittää yrityksiä työyhteisöjä ja kansainvälisestä toiminnasta vastaa Merikratos Group Oy. (Merikratos 2013c.) Nämä viisi yritystä harjoittavat itsenäisesti operatiivista toimintaa. Lisäksi konserniin kuuluu muutama kiinteistöyhtiö. (Merikratos 2013d.)

Sovimme syksyllä 2012 palaverin yrityksen henkilökunnan kanssa. Palaverissa tuli esille kaksi mahdollista opinnäytetyön aihetta, joista meille sopi sosiaalipalvelutarpeiden selvitys Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon kunnissa. Selvitysalue rajautui näiden alueiden kuntiin, koska Kaakkois- ja Itä-Suomen alueet olivat liian laajat.

Selvitimme palvelutarpeita lastensuojelu-, vammais-, aikuissosiaali-, vanhus-, mielen-terveys- ja päihdepalveluiden osalta. Selvitimme palvelutarpeita toimeksiantajan pyynnöstä kaikista näistä palveluista, mutta opinnäytetyössä käsittelemme vain lastensuojelun palveluita. Koska selvitysalueemme oli maantieteellisesti niin laaja, päätimme toteuttaa selvityksen sähköpostikyselynä. Kyselyn vastaajiksi valikoituivat sosiaalityöntekijät, peruspalvelu- ja sosiaalijohtajat sekä sosiaalipalveluiden johtajat. Jatkossa käytämme peruspalvelu- ja sosiaalijohtajista sekä sosiaalipalveluiden johtajista termiä johtotason henkilöt. Opinnäytetyössä käsittelemme vain lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja johtotason henkilöiden vastauksia. Halusimme vertailla tutkimuksessa sosiaalityöntekijöiden ja johtotason henkilöiden vastauksia keskenään. Sosiaalityöntekijöiden ajattelimme tuovan tutkimukseen näkökulmia työn arjesta, ja johtotason henkilöiltä odotimme mielipiteitä päätöksenteon näkökulmasta.

Tutkimusidea syntyi yhteistyössä Merikratos Lastensuojelu Oy:n Kaakkois- ja Itä-Suomen alueen Pohjois-Karjalan aluetoimiston henkilökunnan kanssa. Toimeksiantajan puolesta meille valikoitui opinnäytetyön ohjaaja, jonka kanssa olemme tehneet yhteistyötä läpi opinnäytetyön prosessin. Tutkimusidea sai hyväksynnän myös koulun opinnäytetyön ohjaajilta, ja näin aloimme työstää opinnäytetyön suunnitelmaa. Valmiin suunnitelman jälkeen haimme tutkimusluvan (liite 1) ja kirjoitimme toimeksiantosopimuksen (liite 2).

6.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tehtävä

Tutkimusprosessissa on luonnollista edetä tutkimusideasta kohti tutkimusongelman tarkempaa määrittelyä (Eskola & Suoranta 2000, 36). Tutkimuksen teoreettinen viitekehys antaa selkeän kuvan tutkimuksen keskeisistä käsitteistä ja aiemmista tutkimustuloksista. Aiheeseen perehtyminen sekä tutkimusongelman rajaaminen ja muotoileminen tutkimuskysymykseksi antaa tarkan tiedon siitä, mitä tutkimuksessa halutaan saada selville ja mihin ongelmaan halutaan saada vastaus tai lisäselvyyttä. Ennakkotiedot tutkittavasta asiasta jäävät pieniksi, jos tutkittavalta alueelta ei juuri ole aiempaa tutkimustietoa. (Metsämuuronen 2006, 38–39.)

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lastensuojelupalveluiden tarpeita Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon kunnissa. Tehtävänä oli selvittää mitä ongelmia lastensuojeluasiakkuuksien taustalla on, mitkä palvelut tukisivat työntekijöitä, mitä palveluja asiakkaat tarvitsisivat sekä minkälaiset yksityisen palvelutuottajan palvelut tukisivat julkisia palveluita. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää palveluiden tarpeita resursseista riippumatta. Tiedonkeruun yhteydessä selvitimme palveluiden tarvetta myös vammais-, aikuissosiaali-, vanhus-, mielenterveys- ja päihdepalveluiden osalta, mutta tässä opinäytetyössä käsittelemme vain lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja johtotason henkilöiden vastauksia. Toimeksiantaja käsittelee itse vastaukset muiden palveluiden osalta. Koska halusimme saada tietoa sosiaalityöntekijöiden ja johtotason henkilöiden mielipiteistä ja kokemuksista, valitsimme tutkimusotteeksi laadullisen tutkimuksen.

6.3 Laadullinen tutkimusote

Toteutimme tutkimuksen laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Lähes kaikissa itsensä laadullisiksi luokittelevissa tutkimustavoissa lähtökohtana ja tutkimuskohteena on ajatus merkitysten keskeisyydestä. Ihmisten toiminta nähdään merkitysvälitteisenä sekä kulttuurisesti ja sosiaalisesti mielekkäänä. Laadullisen tutkimuksen näkökulmasta kulttuuri on aina osa ihmisten kokemuksia kuin myös niistä kertomisissa. Toinen tavallisesti mainittu piirre laadullisessa tutkimuksessa on subjektiivisuus ja kokemuksen huomioiminen. Ajatellaan siis ihmistä elämismaailmansa kokijana tai ainakin ihmistä johonkin aikaan, paikkaan ja tilanteeseen kiinnittyvänä. Kolmas tärkeä piirre on

tutkijakeskeisyys. Monissa laadullisen tutkimuksen työtavoissa tutkija on keskeinen tutkimuksen toimija ja valintojen tekijä. (Ronkainen & Karjalainen 2008, 17–18.)

Laadullinen tutkimus on tutkimuskäytäntönä usein korostetun joustavaa. Se perustuu avoimille tutkimusongelmille, ja tutkimuskysymyksen vakiintuminen ajatellaan osaksi tulosta. Myös menetelmällinen luovuus on osa joustavuutta. Usein laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät ovat aiheeseen sovitettuja. Tulkinnallisuuden korostaminen on tavallista, mikä onkin looginen seuraus merkitysten keskeisyydestä ja kokemuksellisuudesta. Usein laadullisen tutkimuksen tavoitteena on saada erityinen valittu ryhmä tai yksilövastaaja kertomaan jotain erityistä, sellaista mikä ei ole joko suoraan kysyttävissä tai vaatii tutkittavilta asian pohtimista. Kyseessä on valittujen vastaajien kokemusta tai käsitystä kuvaavan informaation etsiminen, jota ei ole tarkoitus yleistää tai mitata numeerisesti. Vastaajaa tai tutkittavaa pyydetään kertomaan tutkijalle jotain sellaista, josta tutkijalla on etukäteen ehkä vain aavistus. (Ronkainen & Karjalainen 2008, 18.)

Valitsimme tutkimukseemme tutkimusotteeksi laadullisen tutkimuksen, koska halusimme saada aineiston aiheesta, josta emme etukäteen tieneet. Tutkimuksen avulla halusimme kerätä työntekijöiden kokemuksia palveluiden tarpeista. Tutkimuksen tavoitteena ei ollut tehdä numeerisia tilastoja, vaan löytää vastaajien omia näkemyksiä ja mielipiteitä.

6.4 Tutkimusmenetelmä ja tiedonhankinta

Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat laadullisessa tutkimuksessa haastattelu, kysely, havainnointi sekä erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Valitsimme tiedonhankintamenetelmäksi kyselyn, koska halusimme saada tietoa kokemuksista ja mielipiteistä mahdollisimman monilta sosiaalityöntekijöiltä ja johtotason henkilöiltä. Suoritimme tiedonkeruun Internet-kyselyn avulla, jonka lähetimme sähköpostitse. Keräsimme aineiston sähköpostilla, koska tutkimuksen kohdehenkilöt olivat maantieteellisesti laajalla alueella. Sähköposti- ja www-kyselyiden yhtenä etuna on taloudellisuus. Sähköinen vastaus on käännettävissä suoraan tiedostoksi aineistoa käsitellessä, joten sen syöttö jää pois. Näin varmistuu myös se, että niin sanotut löytövirheet jäävät aineistoa syöttäessä pois. (Valli 2007, 111.)

Tutkimuksessa kannattaa tutkia jokainen tutkimuksen kohdehenkilö eli jokainen perusjoukon jäsen, jos perusjoukko on pieni. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkitaan koko perusjoukko, jos se on alle sata. Etenkin kyselytutkimuksissa jopa 200–300 suuruinen perusjoukko on tarkoituksenmukaista tutkia kokonaan. (Heikkilä 2008, 33.) Perusjoukkoon kuuluivat kaikki lastensuojelu-, vammais-, aikuissosiaali-, vanhus-, mielenterveys- ja päihdepalveluiden sosiaalityöntekijät sekä kuntien peruspalvelu- ja sosiaalijohtajat sekä sosiaalipalveluiden johtajat kaikista Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon alueen kunnista. Tutkimme koko perusjoukon, koska sen jäsenten määrä sijoittui 200–300 välille. Halusimme myös saada vastauksia kaikilta alueilta, koska eri alueilla palvelut järjestetään eritavalla. Yhteystiedot saimme osaksi toimeksiantajan henkilöstöyhteystietolistasta, ja osan etsimme itse kuntien verkkosivuilta. Yhteistietojen hankinnan ja tiedonkeruun kohdalla teimme sellaisen työnjaon, että toinen hoiti Pohjois-Karjalan ja toinen Pohjois-Savon alueen.

6.5 Kyselylomakkeen laatiminen

Kysymyksiä laatiessa täytyy huomioida se, miten tarkkoja vastauksia halutaan saada ja miten tarkkoja tietoja on mahdollista saada. Tutkijan täytyy muistaa, että epäselviin kysymyksiin ei voi saada selkeitä vastauksia. Hyvän tutkimuslomakkeen tunnusmerkkejä ovatkin selkeys sekä siisti ja houkutteleva ulkonäkö, jolloin teksti ja kysymykset on aseteltu hyvin, eikä lomaketta ole ahdettu liian täyteen. Myös vastausohjeiden tulee olla selkeitä ja yksiselitteisiä. Kysymysten tulee edetä loogisesti ja olla numeroituja juoksevasti. Alkuun on hyvä lisätä helpompia kysymyksiä, jotta motivaatio vastaamiseen kasvaa. Lomakkeen pituuteen tulee kiinnittää huomiota, ja jokaisen kysymyksen tarpeellisuutta kannattaa harkita muun muassa siksi, että lomakkeesta ei tule liian pitkä. Houkuttelevuuden lisäksi lomakkeen tulisi saada vastaajan tuntemaan vastaamisen tärkeäksi. Lomake kannattaa aina esitellä, jotta virheisiin päästään käsiksi ennen varsinaista tiedonkeruuta. (Heikkilä 2008, 47–49.)

Aluksi lähdimme pohtimaan, mitä tietoa haluamme lomakkeen avulla saada. Kysymyksenasettelu lähti liikkeelle toimeksiantajan kanssa käydyissä yhteisissä palavereissa. Teimme kyselylomakkeesta lyhyen ja selkeän, jotta se olisi mahdollisimman houkutteleva. Kyselylomakkeen laatiminen vaati aikaa ja tarkkuutta, jotta se palvelisi tarkoitustaan parhaiten. Lomakkeessa käytimme

monivalintakysymyksiä taustatietojen kartoituksessa sekä avoimia kysymyksiä kysymysosiossa.

Ensimmäisenä ajatuksena kyselyn toteuttamisesta oli se, että lähetämme kyselylomakkeen kaikille vastaajille liitetiedostona sähköpostitse. Huomasimme kuitenkin työstövaiheessa, että liitetiedosto ei toiminut kaikilla vastaanottajilla. Vastauskadon ja muiden ongelmien välttämiseksi teimme kyselyn Google Drive -sovelluksen avulla. Google Drive -sovelluksella on helppoa luoda muun muassa uusia asiakirjoja, laskentataulukoi- ta ja lomakkeita. Lomakkeiden avulla voi suorittaa kyselyitä. Kyselyn tulokset tallentu- vat automaattisesti omaan Google Driveen, ja sovellus jäsentelee vastauksia automaatti- sesti. (Google 2013.)

Sovelluksen avulla saimme tehtyä luotettavan ja helppokäyttöisen lomakkeen. Ennen lomakkeen testausta hyväksyimme sen opinnäytetyön ohjaajilla. Testauksen suoritim- me muutaman toimeksiantajan työntekijän ja opiskelijakollegan avulla. Heidän palaut- teensa jälkeen lomakkeemme sai valmiin muotonsa. Hyviä puolia lomakkeessa oli se, että siihen pystyi vastaamaan kukin vastaaja vain kerran, vastaajan henkilöllisyys pysyi täysin salassa ja työkalu tilastoi vastauksia valmiiksi. Kyselylomake löytyy liitteestä 3.

Lomakkeen valmistumisen jälkeen teimme saatekirjeen (liite 4). Saatekirje motivoi vas- taajaa ja selvittää tutkimuksen taustaa ja vastaamista. Siinä kerrotaan tutkimuksen to- teuttajat ja rahoittajat, tutkimuksen tavoite, tietojen käyttötapa, tutkimuksen kohderyh- mä sekä mihin mennessä on vastattava. Saatekirjeessä ilmaistaan myös luottamukselli- suus ja kiitetään vastaamisesta. (Heikkilä 2008, 61–62.)

6.6 Kyselyn toteutus

Lähetimme kyselyn ensimmäistä kertaa 14.5.2013. Aikaa vastaukseen annoimme pari viikkoa, kunnes lähetimme muistutusviestin. Viimeinen palautuspäivä oli 10.6.2013. Ensimmäiselle vastausajalle annoimme reilusti aikaa, että kaikki halukkaat varmasti ehtivät vastata kyselyyn. Muistutusviestin jälkeen vastausaika oli lyhyempi, koska ko- konaisvastausaika oli silloin mielestämme riittävä. Kuopion kaupungin osalta kyselyn lähetyksessä viivästyi, koska kunnalta täytyi anoa erikseen oma tutkimuslupa (liite 5). Kysely kuitenkin toteutettiin samalla tavalla kuin muutkin kyselyt.

Lähetimme yhteensä kaikille palvelualueille 224 kyselyä. Näistä 66 lähetettiin lastensuojelun sosiaalityöntekijöille ja 28 johtotason henkilöille. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja johtotason henkilöiden vastauksia saimme yhteensä 16. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan usein aineiston harkinnanvaraisesta, teoreettisesta tai tarkoituksenmukaisesta poiminnasta. Tutkimuksen tapausmäärä voi olla suhteellisen pieni, vaikka aineiston määrä olisikin suuri. Laadullinen tutkimus ei pyri tilastollisiin yleistyksiin, vaan pyrkii kuvaamaan jotakin tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 2000, 60–68.)

Lähtökohtana tutkimuksen lähestymistapaa ja menetelmiä valitessa ovat kulloisenkin tutkimuksen tarpeet ja tavoitteet. Aineiston tehtävänä on auttaa tutkijaa rakentaessa käsitteellistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Aineiston mahdollisimman tarkka rajaus on laadullisessa tutkimuksessa erittäin tärkeää, koska laadullinen aineisto on periaatteellisesti loppumaton. (Eskola & Suoranta 2000, 60–68.) Kyselyn vastausmäärä oli melko pieni. Vastaukset olivat kuitenkin laadullista aineistoa, joten päätimme, että aineistomme on riittävä.

6.7 Aineiston analyysi

Tutkittavaa ilmiötä kuvaa tutkimuksen aineisto, ja analyysin pyrkimyksenä onkin luoda sanallinen ja selkeä kuvaus ilmiöstä. Sisällönanalyysin tavoitteena on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon ilman, että siitä katoaa mitään informaatiota. Hajanaisestä aineistosta on tarkoitus tuottaa ymmärrettävää, selkeää ja yhtenäistä informaatiota, mikä kuvaa laadullisen aineiston analysoinnin tehtävää lisätä informaatioarvoa. Aineistoon saadaan selkeyttä analyysillä, jotta siitä saadaan tehtyä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä ilmiöstä, jota tutkitaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Aineiston analyysin tekemiseen on olemassa monia eri menetelmiä. Yleisimpiä laadullisen aineiston analyysimenetelmiä ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskursiiviset analyysitavat ja keskusteluanalyysi. (Eskola & Suoranta 2000, 160.)

Valitsimme aineiston analyysimenetelmäksi teemoittelun, koska kyselylomakkeemme oli rakennettu selvitetävien teemojen mukaan. Tämän takia teemoittelu oli luonnollinen

tapa analysoida jo teemoittain kerättyä aineistoa. Teemoittelussa painottuu se, mitä kustakin teemasta on sanottu. Siinä on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmitte-lystä erilaisten aihepiirien mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Aineistosta nostettu-
jen tutkimusongelmaa valaisevien teemojen avulla on mahdollista vertailla eri teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Aineistosta pyritään löytämään tutkimusongel-
man kannalta olennaiset aiheet. (Eskola & Suoranta 2000, 174–175.)

Analyysin ensimmäinen vaihe on järjestää aineisto teemoittain. Tämä tapahtuu poimi-
malla jokaisesta vastauksesta kuhunkin teemaan liittyvä kohta. Tässä vaiheessa aineis-
toa ei varsinaisesti karsita, vaan järjestetään uudelleen. (Eskola 2007, 169–170.) Ennen
varsinaisen analysoinnin aloittamista perehdyimme aineistoon perusteellisesti. Sen jäl-
keen määrittelimme vastauksille koodit. Määrittelimme koodit siksi, että vastaukset
erottuvat toisistaan tulosten esittelyvaiheessa. Arvoimme vastausten koodien numerot
väliltä 17–47, jotta vastaajien anonymiteetti säilyy. Halusimme erotella vastauksista
sosiaalityöntekijöiden ja johtotason henkilöiden vastaukset myöhempää vertailua var-
ten, joten sosiaalityöntekijät saivat numerokoodin lisäksi kirjaimen S ja johtotason hen-
kilöt kirjaimen J. Tämän jälkeen järjestimme aineiston teemoittain eli järjestimme vas-
taukset kyselylomakkeen kysymysten mukaan ja tulostimme aineiston. Sitten poimim-
me teemoittain järjestelystä aineistosta tutkimusongelman kannalta oleelliset kohdat.
Tämän teimme alleviivaamalla kyseiset kohdat.

Seuraava vaihe on varsinainen aineiston analyysi. Aineisto luetaan riittävän monta ker-
taa, ja siitä tehdään tulkintoja. Aineistoon kannattaa liittää myös muitakin muistiin-
panoja, esimerkiksi teoreettisia kytkentöjä, ideoita ja pohdintoja. Tässä vaiheessa aineis-
to ei ole vielä pienentynyt. Analyysin tehtävä on tiivistää, järjestää ja jäsentää aineisto
niin, että sen informaatioarvo kasvaa. Teemoittelussa jo kerran järjestelty aineisto ryh-
mitellään teemoittain, ja sieltä nostetaan tutkimusongelman kannalta merkityksellisiä ja
mielenkiintoisia sitaatteja tulkittavaksi. (Eskola 2007, 171–173.)

Aloitimme aineiston analyysivaiheen lukemalla aineistoa huolellisesti läpi sekä teke-
mällä siitä tulkintoja ja muistiinpanoja. Sen jälkeen teemoittelimme aineiston värikyni-
en avulla. Teemoittelussa muodostimme aineistolle yläteemat, jonka jälkeen jaoinme
aineiston yläteemojen alle ja muodostimme alateemat. Analysoimme ensin sosiaalityön-
tekijöiden vastaukset, sitten johtotason henkilöiden vastaukset ja lopuksi vertailimme

niitä keskenään. Teemoittelimme aineiston ensin yksin, ja sitten keskustelimme teemoittelusta yhdessä. Näin saimme siitä kaksi eri tulkintaa. Huomasimme, että olimme tehneet aineistosta samanlaisia havaintoja. Aineistosta keskustelemisen ja pohdinnan yhteydessä mietimme jo aineiston kannalta merkityksellisiä sitaatteja, joita halusimme nostaa esiin tuloksissa.

Seuraavassa vaiheessa poimitaan tulosten kannalta mielenkiintoisimmat ja tärkeimmät kohdat aineistosta. Analysointivaiheesta kirjoitetaan auki omien analyysien parhaat palat eli kirjoitetaan omat tulkinnat siitä, mitä aineistossa on. Tässä vaiheessa yhdistetään oma ajattelu ja aineistoesimerkit. (Eskola 2007, 173–174.) Teemoittelun jälkeen aloimme kirjoittaa auki analyysin tuloksia. Tässä vaiheessa yhdistimme omat tulkintamme aineistoesimerkkeihin. Pyrimme esittämään tulokset mahdollisimman mielekkäästi ja helppolukuisesti. Tulokset on ryhmitelty sosiaalityöntekijöiden vastauksiin, johtotason henkilöiden vastauksiin sekä vastausten vertailuun.

Analyysi ja tulkinta täytyy kytkeä teorioihin ja aikaisempiin tutkimuksiin, jotta analyysi ei jää vain aineiston esittelyyn (Eskola 2007, 177–178). Tämän vaiheen kirjoitimme auki johtopäätöksissä. Ennen johtopäätösten tekemistä kävimme vielä läpi analyysin tuloksia. Sen jälkeen vertasimme tuloksia teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin. Lopuksi esittelimme johtopäätökset.

7 Tulokset

Tuloksissa esittelemme lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja johtotason henkilöiden vastauksia. Ensin esittelemme sosiaalityöntekijöiden vastaukset ja sen jälkeen johtotason henkilöiden vastaukset. Lopuksi olemme vielä vertailleet näitä vastauksia keskenään. Saimme vastauksia melko vähän, ja ne eivät olleet kovin laajoja, joten tuloksien osuus jäi suppeaksi.

7.1 Sosiaalityöntekijät

Kaikissa sosiaalityöntekijöiden vastauksissa lastensuojeluasiakkuuden taustalla esiintyvänä ongelmina viimeisen vuoden aikana olivat toistuneet päihdeongelmat.

Päihdeongelmat näkyvät sosiaalityössä lähes joka saralla. S23

Lähes kaikissa vastauksissa asiakkuuden taustalla olevia ongelmia olivat mielenterveysongelmat. Monissa vastauksissa mainittiin taloudelliset ongelmat ja työttömyys sekä vanhemmuuteen liittyviä asioita, kuten perheiden kasvatusongelmat, huoltoriidat ja auktoriteettiongelmat.

– – vanhempien kyky toimia lasten kanssa, erityisesti kun lapsi tulee teini-ikään – – S17

Myös syrjäytyminen oli esiintynyt sosiaalityöntekijöiden asiakkaiden tilanteissa.

Sosiaalityöntekijöiden työtä tukevia ja osaamista vahvistavia palveluita olivat vastausten perusteella työhohjaus sekä erilaiset koulutukset. Lähes kaikissa vastauksissa oli mainittu joko molemmat palvelut tai ainakin toinen.

Saan työhohjausta, se tukee työtäni. S23

Koulutuksista vastaajia kiinnostivat ammatillinen täydennyskoulutus, koulutus lakiasi-oissa ja erilaisten toimintamallien opetus.

Kaikkien vastaajien mielestä asiakkaat tarvitsisivat nykyisten palveluiden rinnalle erilaisia tukipalveluita. Näitä tukipalveluita olivat tukihenkilöt, ammatilliset tukihenkilöt sekä tukiperheet ja yökylätoiminta. Tukipalveluiden tarve jakautui vanhemmuuden ja nuorten tukemiseen. Vanhemmuuden tukemiseen kaivattiin kotipalveluja, ennaltaehkäisevää perhetyötä ja perhetyötä nimenomaan virka-ajan ulkopuolella. Myös nuorille toivottiin tukea arkeen liittyvissä asioissa, mutta myös ennaltaehkäiseviä ryhmiä.

Tukea vanhemmuuteen ja nuorille elämisen/arkitaitoharjoittelua. esim. ruoanlaitto ja kodinhoito. S27

Julkisten palveluiden tueksi yksityiseltä palvelutuottajalta saatavia palveluita olivat avohuollon palvelut, kotiapu, jalkautuva työ, tukihenkilöt, ammatilliset tukihenkilöt sekä tukiperheet ja yökylätoiminta.

Vapaa sana -osiossa vastaajat pohtivat yhteiskunnan taloudellista tilannetta. Taloudellinen tilanne vaikuttaa palvelujen hankintaan.

Sosiaalityö on entistä enemmän byrokraattista ja aikaa asiakastyöhön jää entistä vähemmän. Työ on jatkuvaa ”tulipalon sammuttamista” pienissä kunnissa, joissa henkilöstöä ei palkata sosiaalityöhön. – – S27

Yhden vastaajan mielestä lähipalvelut tulisi turvata myös pienissä kunnissa. Eräs vastaaja oli myös sitä mieltä, että päättäjiltä puuttuu näkemys ja tieto sosiaalityön kentästä ja säästöjä vaaditaan ilman perusteita. Lisäksi lastensuojeluun toivottiin enemmän resursseja.

Lastensuojeluun enemmän voimavaroja, erityisesti ennaltaehkäisevään työhön. Ei vain sosiaalityöntekijöitä, vaan perhetyötä ja perheen kanssa työskentelyä. S17

7.2 Johtotason henkilöt

Toimeentulonvaikeudet ja työttömyys esiintyivät asiakkuuksien taustalla melkein kaikissa johtotason henkilöiden vastauksissa.

– – Kasvava työttömyys näkyy toimeentulon vaikeuksina – – J18

Myös nuorten keskuudessa oli näkynyt haluttomuutta koulutukseen ja työelämään. Monille nuorille tuntui riittävän perustoimeentulotuki, kunhan ei tarvitse lähteä kouluun tai töihin. Suurimmassa osassa johtotason henkilöiden vastauksista oli mainittu päihdeongelmat.

– – Päihdeongelmat kasvavat eri väestöryhmillä, myös huumeiden käyttö. J18

Päihdeidenkäyttöä on näkynyt niin perheiden vanhemmilla kuin alaikäisilläkin.

Vastauksissa oli paljon perheiden tilanteisiin liittyviä asioita. Näitä asioita olivat esimerkiksi lähisuhdeväkivalta tai sen uhka, vanhempien jaksamattomuus, turvattomuus, käytöshäiriöt sekä se, että ei ole kasvettu vanhemmuuteen. Lastensuojelussa on ollut paljon uusia asiakkuuksia, jotka ovat johtuneet osaksi perheiden ongelmista sekä lasten ja nuorten oireilusta.

Nuorten perheiden avuttomuus hoitaa asioitaan, on työttömyyttä, päihdeongelmia, päihteiden käyttöä jne., joka johtaa ennen pitkää lastensuojelun toimenpiteisiin. J21

Eräs vastaaja oli maininnut monenlaisten ongelmien kasaantumisen, myös mielenterveysasiat ja syrjäytyminen oli mainittu kerran.

Suurimmassa osassa johtotason henkilöiden vastauksissa työtä tukeviksi ja osaamista vahvistaviksi palveluiksi oli toivottu koulutusta. Erikseen oli mainittu esimiestyönkoulutus, lakikoulutukset ja koulutus väkivalta-asioissa.

Syvällisempi osaaminen esimerkiksi väkivalta-asioissa/koulutus – – J19

Eräs vastaaja ei halunnut osallistua ainakaan tietokonekoulutukseen, ja työnohjaustaan hän ei tarvinnut. Lisätyöajalle oli tarvetta kovasta työpaineesta selviämiseen ja ammatillisen osaamisen ajan tasalla pitämiseen.

Kun joku keksisi vuorokauteen muutaman tunnin lisää, se auttaisi kovasti tässä työpaineessa. – – J42

Verkostotyötä ja työyhteisön sisäistä yhteistyötä kaivattiin. Yhdessä vastauksessa käytännölliseksi oli ajateltu sähköisiä ja nopeiden vastausten lakipalveluita. Eräs vastaaja ei kaivannut mitään palveluita.

Ei mitkään palvelut varsinaisesti, tukea täytyy saada ja osata ottaa muulla tavoin. J21

Ennaltaehkäisevälle työlle oli tarvetta lähes kaikissa vastauksissa niiden palveluiden lisäksi, joita asiakkaat jo saavat.

Ennaltaehkäisevän työn osuutta tulisi lisätä, että asiakkaat eivät joutuisi niihin tilanteisiin, joissa he nyt ovat. – – J30

Ennaltaehkäiseviksi palveluiksi ehdotettiin esimerkiksi neuvontaa ja erilaisia jalkautuvia palveluita, etenkin kotipalvelua.

Jalkautuvia, kotiin vietäviä palveluja, toimistobyrokratiaa ja toimistoissa juokuttamista pitäisi vähentää. J46

Yksi vastaaja kaipasi enemmän osallisuutta ja yhteisöllisyyttä vahvistavia palveluja ja toimintoja. Nämä palvelut voisivat tulla peruspalveluista ja järjestöistä, jolloin sosiaalipalveluita tarvittaisiin vähemmän. Eräs vastaaja vastasi myös näin:

Palveluja on jo nykyään ihan riittävästi, kun vain asiakkaat ottaisivat niitä vastaan ja myös itse yrittäisivät kohentaa elämistään palvelujen turvin. J42

Yksityiseltä palveluntuottajalta tarvittiin julkisten palveluiden tueksi jalkautuvia palveluja, kuten perhetyötä ja kotipalvelua. Tätä mieltä oli suurin osa vastaajista.

Erilaisia pieniä tukipalveluita tarvittaisiin = kauppa- ja asiointipalvelua, ystäväpalvelua ja naapuriapua. J42

Yksi vastaaja toivoi myös luovia ja joustavia ratkaisuja palvelujen tuottamiseen. Loput vastaajista olivat sitä mieltä, että yksityisen palveluntuottajan palveluita on jo riittävästi.

Niitä on yrittäjien ja/tai järjestöjen tuottamina varsin kattavasti tarjolla. J19

Vapaa sana kohdassa eräs vastaaja oli miettinyt sosiaalilainsäädäntöön liittyviä asioita.

Sosiaalilainsäädännössä on korjaamista, se kun ei aktivoi ketään, vaan passivoi entisestään – – Ilmaisen rahan jakaminen ei kannusta ketään, totuttaa vain laiskuuteen ja auttaa asiakkaita käpertymään omien ongelmiansa ympärille. – – J42

Yksi vastaaja oli myös pohtinut sitä, että nykyjärjestelmä lähtee organisaatiosta käsin, eikä asiakkaasta. Vastaajan mielestä sosiaali- ja terveydenhuollon olisi pitänyt siirtyä jo ajat sitten ”saman katon alle”.

– – Yhteistyöstä eri julkisten organisaatioiden välillä puhutaan, oikeat toimijat usein kuitenkin puuttuvat ja kukin taho seisoo oman professionsa takana ja asiakas unohtuu. – – J46

7.3 Tulosten vertailua

Sosiaalityöntekijöiden ja johtotason henkilöiden vastauksissa oli paljon samoja asioita, mutta myös eroavaisuuksia. Molemmat olivat nähneet asiakkuuksien taustalla samoja ongelmia. Vahvimmin vastauksissa esiintyivät päihdeongelmat, taloudelliset vaikeudet, työttömyys sekä vanhemmuuteen ja perheeseen liittyvät asiat. Sosiaalityöntekijöiden vastauksissa näkyivät vahvasti myös mielenterveysongelmat, kun taas johtotason henkilöiden vastauksissa ne oli mainittu vain kerran.

Sekä sosiaalityöntekijät että johtotason henkilöt kaipasivat koulutusta oman työnsä tueksi ja vahvistaakseen omaa osaamistaan. Yhteistä oli tarve koulutukseen lakiasioissa. Työnohjauksen tarve näkyi vahvasti sosiaalityöntekijöiden vastauksissa, mutta johtotason henkilöistä vain yksi oli maininnut sen niin, että työnohjaukselle ei ole tarvetta. Vain johtotason henkilöt toivat esiin tarpeen lisätyöajalle. Lisäksi johtotason henkilöiden vastauksissa oli maininta, että varsinaisesti mitkään palvelut eivät tue työtä, vaan tuki täytyy saada jotenkin muuten.

Sosiaalityöntekijöiden ja johtotason henkilöiden vastauksissa kävi ilmi, että asiakkaat tarvitsivat nykyisten palveluiden rinnalle ennaltaehkäiseviä ja jalkautuvia palveluita. Näitä palveluita olivat esimerkiksi kotipalvelu ja perhetyö. Sosiaalityöntekijät olivat painottaneet vastauksissaan tukihenkilö- ja tukiperhepalveluita. Ainoastaan yksi johtotason henkilö oli sitä mieltä, että palveluja on jo nyt riittävästi, ja asiakkaiden tulisi vain ottaa vastaan niitä. Suurin osa sekä sosiaalityöntekijöistä että johtotason henkilöistä ajatteli, että yksityisen palvelutuottajan kotipalvelu ja jalkautuva työ tukisivat julkisia palveluita. Muutama johtotason henkilö oli myös sitä mieltä, että yksityisen palveluntuottajan palveluita on jo tarpeeksi.

8 Pohdinta

8.1 Johtopäätökset

Johtopäätöksissä esittelemme keskeisiä tutkimuksemme tuloksia. Keskeiset tulokset liittyvät lastensuojeluasiakkuuden taustalla oleviin ongelmiin, työtä tukeviin ja osaamista vahvistaviin palveluihin sekä varhaiseen puuttumiseen. Tässä osiossa keskeisiä tuloksia on myös verrattu teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin. HavaitSIMME aiemmissä tutkimuksissa paljon samoja tuloksia kuin meidän tutkimuksessa.

8.1.1 Lastensuojeluasiakkuuden taustalla olevat ongelmat

Lastensuojeluasiakkuuteen johtavia ongelmia ovat vanhempien päihteiden käyttö, avuttomuus, psyykkiset ongelmat, moniongelmaisuus sekä nuorten päihteiden käyttö ja rikollisuus. Yksinhuoltajien määrä lastensuojelun asiakaspiirissä on myös suuri. (Forsberg & Ritala-Koskinen 2012, 156.) Näiden ongelmien lisäksi nykypäivänä on työttömyyttä, joka näkyy myös lastensuojelussa. Pekka Myrskylän tutkimuksen ”Taantuma ja työttömyys” (2010) mukaan 2000-luvun taantumassa työttömien määrä alkoi kasvaa vuonna 2008. Vuoden 2009 loppuun mennessä työttömien määrä oli kasvanut runsaalla kolmanneksella. 2000-luvun lopussa miesten työttömyys on kasvanut huomattavasti enemmän kuin naisten. Työttömyys on kohdistunut erityisesti nuoriin ikäluokkiin. (Myrskylä 2010, 91.)

Tutkimuksemme tuloksissa korostuivat lastensuojeluasiakkuuden taustalla oleviksi ongelmiksi mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä työttömyys ja toimeentulovaikeudet. Lisäksi tuloksissa näkyi paljon erilaisia vanhemmuuteen liittyviä ongelmia. Yhteiskunnan muutokset ja ilmiöt heijastuvat perheiden arkeen, ja tätä kautta vaikuttavat myös lastensuojeluun. Esimerkiksi vanhemman joutuessa työttömäksi perheen toimeentulo voi muuttua huomattavasti lyhyessä ajassa, ja tämä voi aiheuttaa muita lieveilmiöitä. Nämä lieveilmiöt voivat vaikuttaa aina lapsen hyvinvointiin saakka.

8.1.2 Sosiaalityöntekijöiden ja johtotason henkilöiden työtä tukevat ja osaamista vahvistavat palvelut

Työkäisen väestön osaamisen kehittämisessä korostetaan elinikäistä oppimista. Työuran aikana eri ammattialojen työntekijöiden pitää saada mahdollisuus ylläpitää, kehittää ja uudistaa osaamistaan ammattialan ja osaamisvaatimusten muuttuessa. Sosiaalihuollon työntekijöiden osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittäminen on välttämätöntä henkilöstön saatavuuden, alan vetovoimaisuuden, toiminnan laadun sekä tuloksellisuuden kannalta. (Sarvimäki 2010, 329.) Sosiaalihuoltolain (710/1982) 53 §:n (50/2005) mukaan kunnan tulee huolehtia siitä, että sosiaalihuollon henkilöstö peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvasta riippuen osallistuu riittävästi sille järjestettyyn täydennyskoulutukseen. Ammatillinen täydennyskoulutus on sosiaalihuollon henkilöstölle tarkoitettua, työssä tarvittavan osaamisen ylläpitämiseen liittyvää, lyhyt- ja pitkäkestoista täydennyskoulutusta (Sarvimäki 2010, 329–330).

Lastensuojelun Keskusliiton vuonna 2013 julkaisemassa Olisiko jo tekojen aika? - tutkimuksessa vastaajilta kysyttiin mielipiteitä kunnan resursseista järjestää työkykyä, työssä jaksamista ja osaamista lisääviä ja ylläpitäviä tukimuotoja. Vastaajista 53 % ajatteli, että kunnalla on liian vähän resursseja järjestää lastensuojeluhenkilöstön koulutusta. Kyselyn perusteella täydennyskoulutusta ei siis saada lain velvoittamalla tavalla ja kuntien väliset erot ovat suuria. (Sinko & Muuronen 2013, 18–21.)

Tutkimuksemme tulosten perusteella vastaajat kaipasivat työn ja osaamisen tueksi ammatillista täydennyskoulutusta. Koulutuksen tarve näkyi vahvasti niin sosiaalityöntekijöiden kuin johtotason henkilöiden vastauksissa. Erityisesti koulutusta toivottiin lakiasioissa, koska ne uudistuvat aika ajoin, ja tällä hetkellä uudistuksia on tulossa suurin linjoihin. Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain valmisteluryhmän suunnitteleman lakiluonnoksen oli tarkoitus olla valmis 30.6.2013. Uusi laki säädetään, jotta palvelurakennemuutos toteutuisi. Se sisältää kuntauudistuksen vaatimat säännökset sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä ja rahoittamisesta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013c.)

Tutkimuksessamme sosiaalityöntekijöiden mielestä työnohjaus tukisi heidän työtään. Tämä johtuu mielestämme muun muassa siitä, että sosiaalityöntekijät tekevät

asiakastyötä, ja työ on sen takia henkisesti kuormittavaa. Työnohjauksen avulla sosiaalityöntekijät voivat käsitellä työssään kohtaamia vaikeita asioita. Olisiko jo tekojen aika? -tutkimuksessa sosiaalityöntekijöiltä kysyttiin, että miten he saavat apua ja tukea selviytyäkseen tehtävistään laadukkaasti. Vastaajista 80 % mainitsi työnohjauksen tukevan heidän päivittäistä työtään. Kun kyselyn vastaajat arvioivat kunnan resursseja järjestää työnohjausta, 70 % oli sitä mieltä, että työnohjausta järjestetään riittävästi. (Sinko & Muuronen 2013, 18–19.) Työnohjauksen merkitys sosiaalialalla on perusteltua myös alan kirjallisuudessa.

Sosiaalityön jatkuva muutos, uudistuvat haasteet sekä alan kuormittavuus ja uupumisen riskit edellyttävät työntekijöiden omaa työn pohtimista. Tukirakenteeksi sopiikin hyvin työnohjaus. Myös alan laatuvaatimukset edellyttävät sosiaalityöntekijöiltä valveutunutta suhdetta omaan toimintaan, persoonallisuuteen ja ammattiminaan. Erityisen lisän alan pätevyyteen ja ydinosaamiseen tuo sosiaalityön luonne laaja-alaisena yhteiskunnallisena ihmissuhde-, muutos- ja palvelutyönä. Sosiaalityöhön kuuluvat vahvasti reflektiivinen ammatillisuus ja asiantuntijuus. Reflektiivisen ammatillisuuden ominaispiirteitä ovat valmius työn kehittämiseen, ammatillisten ja henkilökohtaisten lähtökohtien kriittiseen tiedostamiseen ja arviointiin sekä erityisesti erilaisilla toimimisen mahdollisuuksien hahmottamiseen. Työnohjauksen on nähty kuuluvan merkittävänä rakenteena sosiaalityössä, koska jo ammatin hallinta ja reflektiivisen asiantuntijuuden kehittyminen vaativat sitä. (Karvinen-Niinikoski, Rantalaiho & Salonen 2007, 18–19.)

Työnohjaus on perinteisesti ihmisten kanssa työskentelevien työntekijöiden ohjaus- ja tukimuoto. Sen avulla on yritetty sekä taata työn laatu, tukea työntekijää työssä jaksamisessa ja oman ammatillisuuden kehittämisessä että edistää työn sujuvuutta, hyvää organisointia ja koko ammatin kehittämistä. Työnohjaus on työntekijöiden ohjauksen, tuen ja ammatillisen kasvun, mutta myös innovatiivisen toiminnan ja tiedonannon menetelmä ja tukirakenne. (Karvinen-Niinikoski ym. 2007, 23.)

8.1.3 Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy lastensuojelussa

Tuloksissamme korostui erittäin vahvasti ennaltaehkäisevä näkökulma. Yhdessäkään vastauksessa ei esitetty tarvetta esimerkiksi sijaishuoltopalveluille, vaan palveluita haluttiin kotiin ja arkeen ennaltaehkäisemään tilanteiden kärjistymistä. Kaikki

asiakkaille toivotut palvelut olivat ennaltaehkäiseviä palveluita. Tästä voimme päätellä, että ennaltaehkäiseviä palveluja ei ole tarjolla riittävästi.

Lastensuojelun Keskusliitto julkaisi Ennaltaehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus -tutkimuksen vuonna 2010. Siinä tiedusteltiin sosiaalitoimen edustajilta, että kuinka paljon he käyttävät työajastaan ennaltaehkäisevään lastensuojeluun. Jopa 41 % vastaajista ilmoitti, että ehkäisevään lastensuojeluun ei ole ollenkaan aikaa. 37 %:lla sosiaalitoimen edustajista ehkäisevän työajan osuus on alle 25 %. (Paavola ym. 2010, 11.) Myös Olisiko jo tekojen aika? -tutkimuksessa 89 % vastaajista oli sitä mieltä, että kunnalla on liian vähän resursseja järjestää ennaltaehkäisevää lastensuojelua (Sinko & Muuronen 2013, 24).

Tutkimuksemme mukaan asiakkaiden nykyisten palveluiden lisäksi heitä tukisi tukihenkilö- ja tukiperhepalvelut sekä ammatilliset tukihenkilöpalvelut. Vastaajat ajattelivat, että näitä palveluita voisi tuottaa yksityinen palveluntuottaja. Olisiko jo tekojen aika? -tutkimuksessa 89 % vastaajista ajatteli, että tukiperheitä on saatavilla liian vähän. 80 % vastaajista näki tukihenkilöiden saatavuuden liian vähäisenä. (Sinko & Muuronen 2013, 28.) Myös tutkimuksessa ”Ennaltaehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus” käy ilmi, että tukihenkilöitä ja tukiperheitä on liian vähän saatavilla. 77 % vastaajista oli tätä mieltä. (Paavola ym. 2010, 15.)

Lapsiperheiden kotipalvelua oli saatavilla liian vähän 61 %:n mukaan vastaajista Ennaltaehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus -tutkimuksessa (Paavola ym. 2010, 15). Olisiko jo tekojen aika? -tutkimuksessa puolestaan 60 % oli vastannut, että lapsiperheiden kotipalvelua on liian vähän. Lisäksi 20 % oli vastannut, että sitä ei ole lainkaan. (Sinko & Muuronen 2013, 28.) Tutkimuksemme tulosten perusteella ennaltaehkäisevistä palveluista kotipalvelun ajateltiin tukevan asiakkaita. Kotipalvelua voisi tuottaa yksityinen palveluntuottaja. Kotipalvelua kaivattiin sekä perheille että itsenäistyville nuorille.

8.2 Opinnäytetyön toteutuksen ja tavoitteiden arviointi

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lastensuojelupalveluiden tarvetta Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon kunnissa Internet-kyselyn avulla. Kyselyyn vastasivat

sosiaalityöntekijät sekä johtotason henkilöt. Se lähetettiin suurelle joukolle, mutta vastauksia saimme vain vähän. Tiedonkeruun jälkeen olimme pettyneitä aineiston niukkuuteen, koska odotimme saavamme paljon enemmän vastauksia. Päätimme kuitenkin, että aineisto on riittävä, koska tiedonkeruu uudella menetelmällä ei olisi välttämättä tuonut lisäarvoa tutkimukseen. Opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa tarkoituksena oli vertailla vastauksia maakunnittain. Tämä ei kuitenkaan ollut tarkoituksenmukaista, koska vastauksia oli niin vähän.

Toteutuksen jälkeen pohdimme eri syitä vastauksien vähäisyydelle. Kyselyn kohdehenkilöt työskentelevät julkisella sektorilla, mutta opinnäytetyön toimeksiantaja on yksityinen yritys. Mietimme, että onko tämä voinut vaikuttaa kohdehenkilöiden halukkuuteen vastata kyselyymme. Kaikki kohdehenkilöt eivät välttämättä halua edesauttaa yksityisten yritysten toimintaa. Pohdimme myös, että kyselyn lähetyksen ajankohta on voinut vaikuttaa vastausten määrään. Tarkoituksemme oli lähettää kysely jo heti toukokuun alussa, mutta kyselylomakkeen työstäminen vei enemmän aikaa, kuin osasimme odottaa. Kun saimme kyselylomakkeen lähetettyä, kesälomat olivat jo ehtineet alkaa, ja tämä karsi vastaajien määrää. Lisäksi sosiaalialan kentällä on kova työpaine ja kiire, joten aikaa ei välttämättä jää mihinkään ylimääräiseen. Vaikka vastausten saamiseen liittyi paljon haasteita, koimme että menetelmänä kyselylomake oli onnistunut. Internetkysely oli helppokäyttöinen niin tekijälle kuin vastaajallekin, ja sen avulla kysely saatiin toimitettua monelle ihmiselle laajalle alueelle.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä palveluja lastensuojelussa tarvitaan. Vaikka hankkimamme aineisto jäi niukaksi, saimme muodostettua hyvän kokonaisuuden aineistostamme, teoriasta ja aiemmista tutkimuksista. Toteutimme tutkimuksen vain paikallisella tasolla, mutta saimme siinä samoja tuloksia kuin valtakunnallisesti suorite-
tuissa aiemmissä tutkimuksissa. Aiemmat tutkimukset vahvistivat tutkimuksemme tulosten todenmukaisuutta.

8.3 Eettisyys ja luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse on keskeinen tutkimusväline, koska hän tekee paljon omia valintoja prosessin edetessä (Eskola & Suoranta 2000, 210–212). Tutkimusprosessi täytyy tehdä lukijalle näkyväksi eli tutkijan tulee kirjoittaa auki koko

prosessi ja siihen liittyvät valinnat yksityiskohtaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 142–143.) Tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta ja kaikista vaiheista lisää tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi 2007, 226–228). Raportoimme kaikki tutkimuksemme vaiheet tarkasti ja selkeästi. Perustelimme tehdyt valinnat, jotta lukijakin on selvillä niihin johtaneista syistä.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden mukaan hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa se, että tutkijat noudattavat rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen arvioinnissa. Tutkijat soveltavat tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä sekä ovat avoimia tutkimuksen tuloksia julkistaessaan. (Kuula 2006, 34–35.)

Olimme rehellisiä, huolellisia ja tarkkoja koko opinnäytetyöprosessin ajan. Toimimme läpi prosessin työparina, ja näin kaikissa valinnoissa oli aina kaksi mielipidettä. Tämä lisäsi työskentelyn huolellisuutta, ja mahdolliset virheet havaittiin helpommin. Myös toimeksiantaja antoi ohjausta kaikissa vaiheissa, joten opinnäytetyöhömmä tuli lisää tarkkuutta ja luotettavuutta. Käytimme tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä, jotka olivat myös eettisesti kestäviä. Hankimme tutkimukselle tarvittavat luvat, jotta se on luotettava. Kerätty aineisto oli totuudenmukainen, ja emme väärentäneet tai muokanneet sitä.

Anonymisointiin eli tunnisteiden muuttamiseen tai poistamiseen liittyy aina tapauskohtaiset päätökset. Vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa aineiston aihepiiri, tutkittavien taustatiedot ja tutkittaville annettu informaatio. (Kuula 2006, 200–201.) Tutkittavien anonymiteetti voidaan turvata monin eri tavoin, esimerkiksi viittaamalla tutkittaviin numeroilla tai kirjaimilla. Tutkijan on varmistettava, että tutkittavien anonymiteetti säilyy, jos niin on sovittu. (Mäkinen 2006, 114–115.) Säilytimme vastaajien anonymiteetin koko tutkimuksen ajan kaikissa opinnäytetyöprosessin vaiheissa. Saatekirjeessä (ks. liite 4) vastaajille kerrottiin kaikki oleelliset tiedot tutkimuksesta, vastausten käsittelystä sekä luvattiin, ettei heidän henkilöllisyytensä tule esiin missään vaiheessa. Osan vastauksista käsittelee toimeksiantaja, mutta poistimme vastauksista kaikki tunnistettavuuteen liittyvät tiedot. Käytimme tulosten esittelyssä vastaajista koodeja, joissa käytettiin numeroja ja kirjaimia.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta ohjeistaa, että tutkijan tulee kunnioittaa muiden tutkijoiden työtä ja saavutuksia sekä ottaa huomioon niille kuuluva arvo ja merkitys omassa tutkimuksessaan ja sen tuloksia julkistaessaan. (Kuula 2006, 34–35.) Tutkimuksessa käytetyn tiedon luotettavuuden arvioinnissa välineenä toimii lähdekritiikki, jota käytetään arvioidessa lähdemateriaalin luotettavuutta. Lähteiden luotettavuuteen vaikuttaa myös niiden ajankohtaisuus. (Mäkinen 2006, 128–132.) Noudatimme teorian tiedon ja aiempien tutkimusten käytössä Karelia-ammattikorkeakoulun viittaus- ja lähdemerkintä ohjeita. Emme siis yrittäneet ottaa kunniaa toisten kirjoittamista teksteistä. Arvioimme lähdemateriaalia kriittisesti, ja käytimme opinnäytetyössä vain luotettavia lähteitä. Lisäksi käytimme niin ajankohtaisia ja uusia lähteitä, kuin meidän oli mahdollista saada. Pyrimme myös käyttämään lähteitä mahdollisimman monipuolisesti.

8.4 Oppimiskokemukset

Tutkimuksen tekeminen ja opinnäytetyöprosessin läpikäyminen olivat meille uusia kokemuksia, ja opimme niistä paljon. Toteutimme ensimmäistä kertaa laadullisen tutkimuksen alusta loppuun asti. Teimme opinnäytetyön yhteistyössä toimeksiantajan kanssa, ja prosessin aikana opimme tekemään molempia osapuolia miellyttäviä ratkaisuja. Toimeksiantaja oli yksityinen yritys, joten opimme uutta yksityisestä palveluntuottamisesta sosiaalialalla.

Toteutimme tiedonkeruun Internet-kyselyn avulla, jota kumpikaan ei ollut käyttänyt aikaisemmin. Toteutuksen jälkeen meidän on helppoa käyttää Internet-kyselyä tulevaisuudessa. Aineiston analyysi oli haastavin osuus, koska emme olleet tehneet sitä aikaisemmin. Käytimme paljon aikaa menetelmiin tutustumiseen kirjallisuuden avulla. Halusimme tehdä analyysin huolellisesti, jotta saimme tehtyä tuloksista helppolukuisia ja luotettavia. Olemme raportoineen paljon opintojemme aikana, mutta huomasimme, että opinnäytetyön raportointi vaatii johdonmukaisuutta ja erityistä tarkkuutta.

Työskentelimme työparina koko opinnäytetyöprosessin ajan. Yhdessä työskenteleminen oli meille jo ennestään tuttua, koska olemme opintojemme aikana tehneet paljon tehtäviä yhdessä. Toinen meistä oli ulkomaanvaihdoissa keväällä 2013, joka hankaloitti yhteistyön tekemistä. Loppuvaiheessa pysytimme kuitenkin työskentelemään tiiviisti

yhdessä, ja kokonaisuudessaan parityöskentelymme oli sujuvaa ja joustavaa. Parityöskentely on mahdollistanut yhteisen reflektoinnin ja pohtimisen koko prosessin aikana. Ajatusten vaihtaminen on helpottanut prosessin kulkua, ja missään vaiheessa emme olleet opinnäytetyön kanssa yksin.

Opinnäytetyön tehtävän ja aiheen avulla olemme pystyneet laajentamaan näkökulmiamme sekä osaamistamme sosiaalialan kentästä ja nykytilasta. Lastensuojelussa vallitsee ennaltaehkäisevä näkökulma, mutta budjeteista leikataan usein juuri ennaltaehkäisevistä palveluista. Ajatellaan, että säästöjä voidaan tehdä ennaltaehkäiseviä palveluja vähentämällä, mutta silloin ongelmat pääsevät kasvamaan ja kärjistymään. Ongelmien vaikeutuessa tarvitaan korjaavaa lastensuojelua ja todellisuudessa kulut moninkertaistuvat.

8.5 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkokehitysmahdollisuudet

Opinnäytetyön aihe on hyvin ajankohtainen, koska kuntien palvelurakenteisiin on tulossa uudistuksia. Palveluiden järjestämiseen ollaan miettimässä uusia tapoja, ja myös lainsäädäntöä ollaan uudistamassa. Uudistuksissa tulisi ottaa huomioon kentällä olevat tarpeet ja alueelliset eroavaisuudet. Muutosten aikana yksityisillä palveluntuottajilla on hyvät mahdollisuudet kehittää omia palvelujaan niin, että ne tukevat ja täydentävät julkisia palveluja. Näin saadaan aikaan kattava ja kokonaisvaltainen palveluiden verkosto, jolloin kansalaiset saavat tarvitsemiaan palveluja. Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö on kustannustehokasta, koska yksityiset toimijat voivat tuottaa erikoistuneempia palveluja peruspalveluiden rinnalle.

Opinnäytetyön hyödynnettävyys näkyy yrityksen mahdollisuuksina kehittää palvelujaan sen materiaalia ja tuloksia hyödyntäen. Opinnäytetyöprosessin tiedonkeruuvaiheessa keräsimme tietoa myös muista kuin lastensuojelun sosiaalipalveluista, joita yritys voi hyödyntää haluamallaan tavalla. Lisäksi opinnäytetyö julkaistaan Internetissä, joka tuo sen keskeisiä aiheita ja tuloksia yleiseen keskusteluun. Kuka tahansa aiheesta kiinnostunut voi halutessaan tutustua opinnäytetyöhömmme.

Kyselylomake on luotu niin, että sitä voi hyödyntää myöhemmin muissa yhteyksissä. Halusimme tehdä siitä yksinkertaisen ja lyhyen, jotta siihen on vaivatonta vastata. Eräs

vastaaja olikin kirjoittanut, että kysely oli sopivan mittainen. Opinnäytetyön materiaali antaa mahdollisuuksia esimerkiksi laajentaa kartoitusta koko Suomeen, ja yritys voi hyödyntää tällaista selvitysmenetelmää muillakin alueilla.

Lähteet

- Eskola, J. 2007. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus. 159–183.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Forsberg, H. & Ritala-Koskinen, A. 2012. Lastensuojelun sosiaalityö muutoksessa. Teoksessa Jahnukainen, M. (toim.). Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. 153–179.
- Fredriksson, S., Hyvärinen, O., Mattila, M. & Wass, H. 2009. Kilpailuttaminen poliittisena päätöksenä. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Google. 2013. Google Drive. Google. <http://www.google.com/intl/fi/drive/apps.html>. 9.10.2013.
- Hartman, S. 2012. Sosiaalipalvelut. Työ- ja elinkeinoministeriö. http://www.temtoimialapalvelu.fi/files/1638/Sosiaalipalvelut2012_web.pdf. 9.10.2013.
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Hirsjärvi, S. 2007. Tutkimuksen reliäabelius ja validius. Teoksessa tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. 226–228.
- Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2011. Turvaverkko vai trampoliini – sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi – perhetyön arkea. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Karjalainen, P. 2010. Sosiaalityön osaamisen työorientaatiot. Teoksessa Kanaoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.). 2010. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma. 139–145.
- Karvinen-Niirikoski, S., Rantalaiho, U-M. & Salonen, J. 2007. Työnohjaus sosiaalityössä. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Kettunen, T., Ihalainen, J. & Heikkinen, H. 2003. Monimuotoinen sosiaaliturva. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Korhonen, A. 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.
- Kuoppala, T. & Säkkinen, S. 2012. Lastensuojelu 2011 tilastoraportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90891/Tr26_12.pdf?sequence=5. 27.11.2012.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Tampere: Vastapaino.
- Laaksonen, S. 2004. Huostaanoton, sijaishuollon ja jälkihuollon laatu. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.). Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusyhtiö Tammi. 256-264.
- Laiho, K. 2010. Lastensuojelu. Teoksessa Kanaoja, A., Lähteinen, M., & Marjamäki, P. (toim.). Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma. 161–190.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.
- Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011.
- Lastensuojelulaki 417/2007.

- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri. 2013. Ammatillinen tukihenkilötyö. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri. <http://satakunnanpiiri.mll.fi/yhteistyotahot/perhepalvelut/ammattillinen-tukihenkilotyö/>. 2.10.2013.
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri ry. 2013. Perhepalvelut. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri ry. http://varsinaissuomenpiiri.mll.fi/kunnille_ja_ammattilaisille/perhepalvelut/. 2.10.2013.
- Merikratos. 2013a. Monipuolista ja vaikuttavaa lastensuojelun avohuoltoa. Merikratos. <http://www.merikratos.fi/lastensuojelu/>. 17.9.2013.
- Merikratos. 2013b. Moniammatillinen lastensuojelun asiantuntijaryhmä käytettävissä. Merikratos. <http://www.merikratos.fi/lastensuojelu/asiantuntijapalvelut/>. 17.9.2013.
- Merikratos. 2013c. Mittavia ratkaisuja 15 vuoden ajan. Merikratos. <http://www.merikratos.fi/>. 17.9.2013.
- Merikratos. 2013d. Merikratos-konserni. Merikratos. <http://www.merikratos.fi/merikratos/yritysinfo/merikratos-yhtiot/>. 17.9.2013.
- Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp Ky.
- Moilanen, J. 2011. Lasten ja nuorten tukihenkilötoiminta ja sukupolvisuhteiden muuttuva hallinta. Teoksessa Satka, M., Alanen, L., Harrikari, T. & Pekkarinen, E. (toim.). 2011. Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino.
- Muranen, P., Oranen, M. & Tervo, J. 2012. Varhainen asioihin puuttuminen. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/tavoitteet/keinot/puuttuminen/>. 10.10.2013
- Myrskylä, P. 2010. Taantuma ja työttömyys. Työ- ja elinkeinoministeriö. http://www.tem.fi/files/27778/TEM_57_2010_netti.pdf. 13.9.2013.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Narikka, J. 2008. Sosiaali- ja terveystieteiden järjestäminen ja hankinta. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Paavola, A., Honkavaara, P., Muuronen, K., Mäkinen, P., Tolonen, M. & Varsa, M. 2010. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelun Keskusliitto. http://www.lskl.fi/files/395/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf. 24.9.2013.
- Perustuslaki 731/1999.
- Ronkainen, S. & Karjalainen, A. 2008. Sähköä kyselyyn! web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Räty, T. 2005. Oikeusturvatekijät lastensuojelussa. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.). Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusyhtiö Tammi.
- Räty, T. 2012. Lastensuojelulaki – Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.
- Sarvimäki, P. 2010. Sosiaalialan henkilöstön osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittäminen. Teoksessa Kanaoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.). Sosiaalitoiminnan käsikirja. Helsinki: Tietosanoma. 329–334.
- Sinko, P. & Muuronen, K. 2013. Olisiko jo tekojen aika?. Lastensuojelun Keskusliitto. http://www.lskl.fi/files/1755/Olisiko_jo_tekojen_aika.pdf. 24.9.2013.

- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012a. Kunta- ja palvelurakennemuutos (Paras). http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/palvelurakennemuutos/paras. 15.10.2012.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012b. Yksityinen sektori. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/vastuutahot/yksityinen_sektori. 4.4.2013
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012c. Yksityisestä terveydenhuollosta ja yksityisestä sosiaalihuollosta annettujen lakienmuutosten valmistelu. http://www.stm.fi/vireilla/lainsaadantohankkeet/sosiaali_ja_terveydenhuolto/yksityiset. 15.10.2012
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2013a. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä Suomessa, vastuut. Sosiaali- ja terveysministeriö. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/vastuutahot;jsessionid=34f200bc455f9b2bc59825d77c5e. 10.10.2013.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2013b. Sote-sanasto. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://www.stm.fi/palvelurakennemuutos/kasitteet>. 15.10.2013.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2013c. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain valmistelu alkaa. <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1853459#fi>. 4.4.2013.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos. <http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/kuntauudistus/Sivut/sote-palvelurakennemuutos.aspx>. 5.10.2013.
- Taipale, V., Lehto, J., Makelä, M., Kokko, S., Muuri, A., Lahti, T. & Lammi-Taskula, J. 2011. Sosiaali- ja terveydenhuollon perusteet. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Törrönen, M. & Vornanen, R. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.). Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valli, R. 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). Ikku-noita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus. 102–125.

Tutkimuslupahakemus

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Haen/haemme lupaa suorittaa opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus

Opinnäytetyön aihe: Sosiaalipalveluiden tarve Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savon alueen tunnissa

Tutkimuksen toteutuspaikka/-yksikkö:

Merikratos lastensuojelu Oy / Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo

Tutkimuksen:

- a) kohde/kohdejoukko: Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalassa sosiaaliohjaajat ja sosiaali- ja/ai perus palvelujohtajat
- b) aineiston keruumenetelmä: sähköinen kyselylomake -kysely
- c) aineiston keruun ajankohta: huhtikuu - kesäkuu 2013

Opinnäytetyön ohjaaja/t:

Sari Johansson

Riitta Dal Maso

Työelämäohjaaja:

Mervi Luoma

9 / 4 2013

Kaisu Huotari

KAISU HUOTARI

Henriikka Kyllönen

Henriikka Kyllönen

LIITTEET: - tutkimussuunnitelma
- toimeksiantosopimus

Opinnäytetyön toimeksiantosopimus

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSiantosopimus

Toimeksiantaja

Organisaation nimi: Merkratos lastenhuolelta oy / kaakkola ja
 Toimeksiantajan edustaja: Mervi Kuiri / Pöyhönen-
 Osoite: Rantabatu 25 A 1, 80100 JNS / Karjala /
 Puhelinnumero: [REDACTED] / Pöyhönen
 Sähköposti: mervi.kuiri@merkratos.fi / Särö

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot

Koulutusohjelma: sosiaalialan ko.
 Opiskelijanumero(t) ja nimi(et): Kaisu Huotari 1001241 Henriikka Kyllönen 1001726
 Puhelinnumero: Kaisu: [REDACTED] Henriikka: [REDACTED]
 Sähköposti: kaisu.huotari@edu.karelia.fi henriikka.kyllonen@edu.karelia.fi

Toimeksiantajan sitoumukset

Toimeksiantaja sitoutuu ohjaamaan työtä sekä antamaan
 lastenhuolelta oy:n työntekijöiden yhteyshenkilöiden opintekäyttöön

Opiskelijan sitoumukset

Opiskelijat sitoutuvat tekemään opinnäytetyön määrä-
 ajana, toteuttaen vaihtolovelvollisuutta tekemällä tulleista asioista

Opinnäytetyön ohjaus PKAMK:ssa ja

Ohjaaja(t): Sari Johansson, Riitta Dal Maso

Opinnäytetyön julkisuus

Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa. Toimeksiantaja
 pidättää itsellään oikeuden tarkistaa työn ja siihen liittyvän
 Allekirjoitukset Varmintamäärän ~~työn~~ laadun.

Päiväys 9.4.2013

Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvennys
 Kaisu Huotari

Henriikka Kyllönen

Päiväys 9.4.2013

Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Mervi Kuiri
 Mervi Kuiri

Kyselylomake

Toiveiden tynnyri -kyselylomake

*Pakollinen

Taustatiedot

1. Maakunta *

- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Savo

2. Työnimike *

- Sosiaalityöntekijä
- Peruspalvelu-, sosiaalipalveluiden johtaja tai sosiaalijohtaja

3. Sosiaalityöntekijän palvelualue

- Lastensuojelupalvelut
- Vammaispalvelut
- Mielenterveyspalvelut
- Päihdepalvelut
- Aikuissosiaalipalvelut
- Vanhuspalvelut

4. Kuinka kauan olet työskennellyt nykyisessä työssäsi? *

Sosiaalipalvelut

5. Mitkä sosiaaliset ongelmat ja ilmiöt ovat toistuneet asiakkaiden tilanteissa viimeisen vuoden aikana? Esimerkiksi yksinäisyys, päihdeongelmat

Kyselylomake

6. Mitkä palvelut tukisivat työtäsi ja vahvistaisivat osaamistasi? Esimerkiksi työnohjaus, tietokonekoulutus

7. Mitä palveluita asiakkaasi tarvitsisivat niiden palveluiden lisäksi, joita he jo saavat?

8. Millaisille yksityisen palveluntuottajan palveluille olisi tarvetta julkisten palveluiden tueksi?

9. Vapaa sana. Mitä muuta haluaisit sanoa?

Kiitos vastauksestasi! :)

Lähetä

Saatekirje

Hyvä sosiaalialan työntekijä!

Millainen tilanne on muutostilassa olevilla sosiaalipalveluilla? Mitä palveluita kentällä tarvitaan? Nyt voit osallistua sosiaalipalveluiden kehittämiseen!

Olemme kaksi kolmannen vuoden sosionomiopiskelijaa Karelia-ammattikorkeakoulusta Joensuusta. Opintojen loppuvaiheessa teemme opinnäytetyömme yhteistyössä toimeksiantaja Merikratos Lastensuojelu Oy:n Kaakkois- ja Itä-Suomen alueen Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon aluetoimistojen kanssa. *Tehtävänä on kartoittaa Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon alueen kunnissa esiintyvää sosiaalipalveluiden tarvetta ilman resurssien asettamia rajoja.* Opinnäytetyömme raporttiin analysoimme vain lastensuojelupalveluiden tarvetta. Muiden palveluiden osalta analysoinnin hoitaa toimeksiantaja.

Keräämme tietoa kuntien lastensuojelu-, vammais-, aikuissosiaali-, vanhus-, mielenterveys- ja päihdepalveluissa työskenteleviltä sosiaalityöntekijöiltä sekä peruspalvelu-, sosiaalipalveluiden johtajilta ja sosiaalijohtajilta. Opinnäytetyössä aiomme vertailla näiltä kahdelta taholta saatuja vastauksia. Tavoitteena on selvittää, mitä palveluja asiakkaat kunnissa tarvitsisivat ja mitkä tukisivat työntekijöiden tekemää työtä resursseista riippumatta. *Toiveiden tynnyri – kyselylomakkeeseen ei ole määritelty vastausvaihtoehtoja, koska ne tulevat arjen työstä ja siellä esiintyvistä tarpeista.*

Keräämme ja käsittelemme vastaukset niin, että vastaajien anonymiteetti säilyy koko opinnäytetyöprosessin ajan. Myöskään toimeksiantaja ei saa missään prosessin vaiheessa tietoa siitä, mitä kukin henkilötasolla on vastannut. Noudatamme koko opinnäytetyöprosessin ajan vaitiolo- ja salassapitovelvollisuutta, joka kuuluu kaikille sosiaalialan työntekijöille. Käsiteltyämme aineiston se hävitetään asianmukaisesti.

Kyselylomakkeen pääset täyttämään alla olevasta linkistä. Täytä lomake ja klikkaa "lähetä". Täytä tähän lomakkeen yhdellä kerralla, koska linkki avautuu vain kerran. Lomakkeen täyttäminen kestää noin 15 minuuttia. Palautathan lomakkeen 28.5.2013 mennessä.

Kyselylomakkeeseen vastaamaan pääset seuraavasta linkistä:
https://docs.google.com/forms/d/1uNi-1P_gIammMTmv2jRRiUs8UJnWGKsbFZbJ1AWTMtI/viewform

Jos tämä viesti ei koske sinua, pyydämme välittämään viestin eteenpäin oikealle henkilölle.

Kiitos vastauksestasi jo etukäteen ja mukavaa kesän odotusta!

Ystävällisin terveisin,
 Kaisu Huotari ja Henriikka Kyllönen
 sosionomiopiskelijat

Lisätietoja voit kysyä sähköpostiosoitteista
kaisu.huotari@karelia.fi ja henriikka.kyllonen@karelia.fi

Kuopion kaupungin tutkimuslupa

Kuopion kaupunki

Lapsiperhepalvelut
sosiaalijohtaja

Päätöspöytäkirja

7.6.2013

1 (1)

Tehtävä 13.00.00
Asianro 4462/2013

Lupa- ja ilmoitusasiat 6 § / 2013

Tutkimuslupa / Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon alueen kunnissa esiintyvä sosiaalipalveluiden tarve / Kaisu Huotari ja Henriikka Kyllönen

- Selostus ja perustelu** Tutkimusluvan hakijat opiskelevat Karelia-ammattikorkeakoulussa sosionomeiksi ja heidän tarkoituksenaan on tehdä opinnäytetyö, jolla kartoitetaan Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon kunnissa esiintyvää sosiaalipalveluiden tarvetta ilman resurssien asettamia rajoja. Varsinaiseen opinnäytetyöhön analysoidaan ainoastaan lastensuojelupalveluiden tarve. Tutkimus suoritetaan sosiaalityöntekijöille ja sosiaalijohtajalle internet-kyselylomakkeella sähköpostin välityksellä.
- Päätös** Myönnän anotun tutkimusluvan ehdolla, että saatuihin tietoihin nähden noudatetaan salassapitosäännöksiä ja että yksi kappale valmistuvaa tutkimusta luovutetaan korvauksetta Kuopion perusturvan palvelualueen sosiaalityön hallinnon käyttöön.
- Yhteyshenkilönä toimii va. lastensuojelupäällikkö Marketta Kolari, puh. 044 718 3802.
- Toimivallan peruste** perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueiden toimintasääntö 3 §.

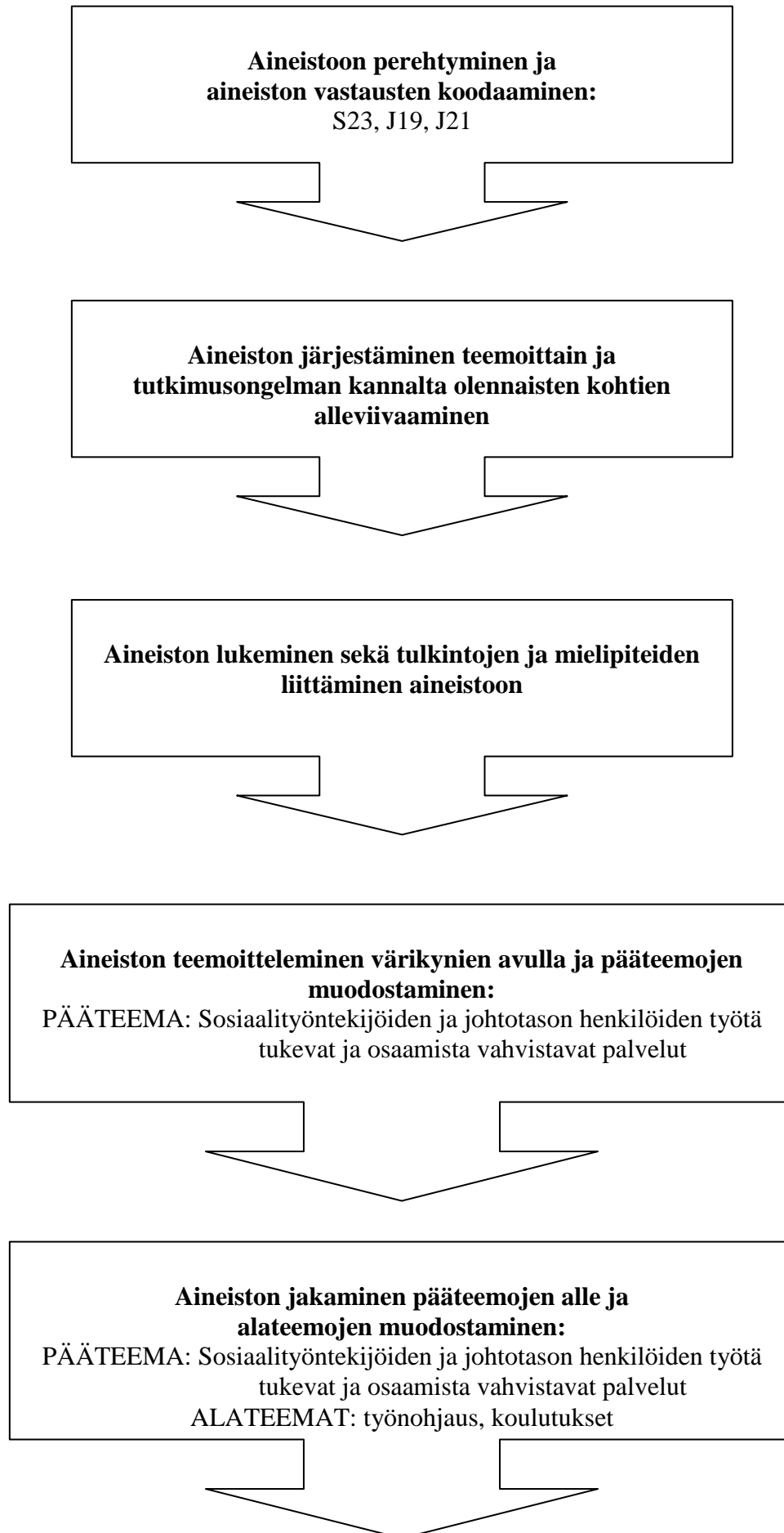
Jarmo Rautjärvi
sosiaalijohtaja

Valmistelija
Sinikka Kasurinen, puh. +358 017 183 301
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Postiosoite PL 227 | 70101 KUOPIO
Käyntiosoite Minna Canthin katu 28
Laskutusosoite |

Puhelin 017 18 6111 www.kuopio.fi
Faksi [etunimi.sukunimi\(at\)kuopio.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi)
Laskutustunnus

Analyysipolku

Analyysipolku

Tutkimusongelman kannalta merkityksellisten ja mielenkiintoisten sitaattien tulkittavaksi nostaminen:

”Saan työnohjausta, se tukee työtäni.” S23,
”Syvällisempi osaaminen esimerkiksi väkivalta-asioissa/koulutus – –”
J19

Omien tulkintojen ja tulosten kannalta tärkeimpien sitaattien yhdistäminen sekä niistä raportoiminen:

Sosiaalityöntekijöiden työtä tukevia ja osaamista vahvistavia palveluita olivat vastausten perusteella työnohjaus sekä erilaiset koulutukset. Lähes kaikissa vastauksissa oli mainittu joko molemmat palvelut tai ainakin toinen. ”Saun työnohjausta, se tukee työtäni.” S23

Tulosten vertaileminen:

Niin sosiaalityöntekijät kuin johtotason henkilöt kaipasivat koulutusta oman työnsä tueksi ja vahvistaakseen omaa osaamistaan. Yhteistä oli tarve koulutukseen lakiasioissa.

Tulosten kytkeminen teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin:

Tutkimuksessamme sosiaalityöntekijöiden mielestä työnohjaus tukisi heidän työtään. – – – Olisiko jo tekojen aika? -tutkimuksessa sosiaalityöntekijöiltä kysyttiin, että miten he saavat apua ja tukea selviytyäkseen tehtävistään laadukkaasti. Vastaajista 80 % mainitsi työnohjauksen tukevan heidän päivittäistä työtään.